

הישיבה המאתיים-ותשים-ושבע של הכנסת השתים-עשרה

יום שני, ז' בסיוון התשנ"א (20 במאי 1991)

ירושלים, הכנסת, שעה 16:02

א. נשיא פולין אורח הכנסת

ראה, אדוני הנשיא, פה מימיננו יושב ילד מפולין, משפחתו הצליחה להינצל מגטו בוריסלב. מאחורי קיר כפול שבמרתף, שבו הסתירה אותו משפחה פולנית אצילה, שכב הוא במשך שנים בלי לראות את אור השמש. כיום הוא סגן יושב-ראש כנסת ישראל. משמאלנו יושב יושב-ראש ועדת החוץ והביטחון של הכנסת. בגיל שמונה הוכנס הוא, יחד עם משפחתו, לגטו ראדום, שבו היה שנתיים, וככל השרידים ניצל הוא בנס. הוא נותר אחד ויחיד מכל משפחתו. ומולנו יושב בן למשפחת רבנים מפולין. הוא הצליח לברוח מגטו לודז', הגיע לבריית-המועצות, וכך ניצל. היום הוא שר בפועל לענייני ירושלים.

אדוני הנשיא, מי שהיה כלוא יחד עם משפחתו במחנה שטטוהוף שעלייד גונסק, היא דניציג לשעבר, מקום אימים חזועה נוראה שאינו כה ידוע ברבים, אך אתה כגדנסקאי בוודאי יודע עליו — האיש הזה מכהן כיום כיושב-ראש הפרלמנט של מדינת היהודים, שצמחה מאפר השואה, והעניקה אזרחות זיכרון לקדושי השואה.

לעולם נזכור את אלה שעזרו לנו: "חסיד-אומות העולם", ולהם הענקנו אזרחות כבוד של ישראל. לצערנו, הם לא היו רבים.

אדוני הנשיא, את העבר אי-אפשר לשנות, את המתים אי-אפשר להחיות, אך את זכרם הקדוש אפשר לשמר. בעניין זה אנו תולים כך תקווה, אדוני הנשיא, ועם זאת מאמינים אנו שתפעל בנחישות לחיסול התופעה הממאירה של האנטישמיות.

בישראל יש קהילה גדולה של יוצאי פולין, שהביאו אתם גם את שפתה ותרבותה. להם ולצאצאיהם יש נציגים גם כאן, בכנסת ישראל. בלי לשכוח את העבר, כולנו צופים לעתיד ורוצים ביחסים תקינים עם פולין הדמוקרטית. יחסינו מתפתחים ומתהדקים בדגם הרשמי והבלתי רשמי, ובוודאי חיות ביטוי לכך בדברים שתשמע מעל בימת הכנסת, כפעם הראשונה בתולדותינו כשפה הפולנית.

Panie Prezydencie, proszę

נשיא פולין ל' ואלנסה:
(נושא דברו בשפה הפולנית)

מזכיר הכנסת ש' יעקבסון:
כבוד הנשיאים!

(תרועת חצוצרות)

(חברי הכנסת מכבדים בקימה את כניסת נשיאי פולין
ישראל לאולם המליאה.)

היו"ר ד' שילנסקי:

הנני מתכבד לפתוח את ישיבת הכנסת.

כבוד הנשיאים, חברי הכנסת, לכבוד הוא לי לברך בשמי
ובשם כל חברי הכנסת את נשיא פולין, מר לך ואלנסה, ואת
חברי פמלייתו.

את נשיא פולין אין כל צורך להציג. דמותו ופועלו ידועים
ברחבי תבל, שכן המאבק שנוהל בראשותו נגד השלטון
הקומוניסטי-הטוטליטרי בארצו היה לשם דבר, וסימל את
ראשית קריסתם של המשטרים הישנים בארצות מזרח-אירופה.

לעם היהודי ולעם הפולני היסטוריה משותפת בת אלף
שנה. בתקופת השואה הפכה אדמת פולין הכבושה בידי
הגרמנים למרכז העיקרי לביצוע הפשע חסר התקדים של רצח
העם היהודי. אתרי ההשמדה בפולין מהווים אות אזהרה לעולם
כולו מפני השפל שאליו עלול המין האנושי להידרדר כתוצאה
מאנטישמיות, גזענות וחוסר סובלנות.

יהודי פולין, שתרמו כה הרבה לתקומתה ולפריחתה של
פולין העצמאית, וכעת ובעונה אחת יסדו תרבות יהודית
מפוארת, הושמדו על-ידי הגרמנים. לכאבנו ולאסוננו, שיתפו
אחם פעולה גם פולנים רבים. פולין התרוקנה מיהודיה. נותרו
רק זיכרונות: חריצים במשקופי הדלתות, סימן למזוזות
שנחלשו; קברי אחים ללא ציון בשפת הקודש וכיידש. שהיתה
שפתם, ואף ללא אזכור שהקורבנות יהודים היו.

בפולין נדם קול תפילה יהודית. שחוקם של המושל'ך
השליימ'ך של פולין עדיין מהדהד באוזנינו, אך משולב
הוא בכבי מר של עוללים על סף כוא המוות, או בפתחו
של תא הגזים.

אדוני הנשיא, בגולה נדרפנו בגלל חטא אחד ויחיד: נולדנו
יהודים. מאחר שלא היתה לנו מדינה משלנו, היינו חסרי אונים.
היום, ברוך השם, התהפך גלגל ההיסטוריה, ובני-חורין אנו
במדינה עצמאית.

Nie ograniczamy się do słów.
Powołałem Radę Stosunków Polsko-
Żydowskich.

Ma ona sygnalizować wszystko, co może
utrudniać naszą współpracę. Tworzymy
długofalowe programy edukacyjne.
Młodzież polska będzie szerzej poznawała
wspólną historię naszych narodów.

Po przeszło dwudziestoletniej przerwie
nawiązaliśmy stosunki dyplomatyczne.
Przyszłość leży we wzajemnym poznaniu
się.

Rozszerzajmy więc kontakty.
Niech młodzi Polacy i Żydzi odwiedzają
się wzajemnie.

Niech rozwija się współpraca kulturalna,
naukowa i gospodarcza.

Jestem pod silnym wrażeniem osiągnięć
izraelskich.

W ciągu ponad czterdziestu lat stworzyliście
silne, demokratyczne państwo. Mimo olbr-
zymich zagrożeń i licznych trudności. Przy-
dadzą się nam Wasze doświadczenia.

Przeżywamy obecnie w Polsce przemiany
o historycznym znaczeniu. Wracamy do
sprawdzonych i uznanych wartości, jak
demokracja, swobody obywatelskie, gospo-
darka wolnorynkowa, przedsiębiorczość
jednostek.

Polska polityka zagraniczna odzwierciedla
głębokie przekształcenia ustrojowe. Sprzyja
poszanowaniu ogólnoludzkich wartości i
prawa międzynarodowego.

Wiarę w przestrzeganie norm prawa
międzynarodowego, przywróciła nam soli-
darna postawa wielkiej koalicji podczas
wojny w Zatoce Perskiej. Z najwyższym
uznaniem obserwowaliśmy powściągliwe i
odpowiedzialne poczynania Izraela.

Rakiety spadały na Wasze miasta.
Powstrzymaliście się od zbrojnej odpo-
wiedzi.

Pomogło to wygrać wojnę. Zapobiegło
rozszerzeniu konfliktu.

Zyskało Izraelowi międzynarodowy sza-
cunek i uznanie.

Popieramy poszukiwanie sprawiedliwego i
trwałego pokoju na Bliskim Wschodzie.
Sądzimy, że jest on możliwy, jeżeli zagwa-
rantuje się bezpieczeństwo i rozwój wszyst-
kim krajom tego regionu.

Życzę takiego pokoju Izraelowi!
Życzę Wam pomyślności w budowie Waszego
państwa!

Szanowne Panie, Szanowni Panowie!

Wiem czym jest państwo izraelskie dla
Żydów i dla Izraelczyków. To na tej ziemi
żyli wielcy prorocy. To tutaj dokonało się
przymierze Boga z jego wybranym ludem.
To tutaj pojawiło się dziesięcioro przy-
kazań. Państwo żydowskie legło w gruzach.
Jerozolima została zburzona przez Rzy-
mian. Zaczęła się wielka diaspora. Ale
naród żydowski przetrwał najgorsze. Zach-
waliście swoją tożsamość dzięki wierze.
Powróciliście do ziemi ojców. To wielkie,
niepowtarzalne w skali świata dokonanie.

Uważam za doniosły dzień, w którym —
jako Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej
— mogę przemawiać do przedstawicieli
Izraela. Oby nasze spotkanie służyło usu-
nieniu wszystkich uprzedzeń. Oby stało się
impulsem do pogłębienia współpracy między
Polską a Izraelem.

Oby sprzyjało odrodzeniu braterskich zwią-
zków między Polakami a Żydami.
W Polsce. W Izraelu. I na całym świecie.

Panie i Panowie!

Pragnę wyrazić ogromną satysfakcję z dzisiejszego spotkania. Ma ono szczególne znaczenie — tak jak szczególne są stosunki łączące Polaków i Żydów.

Od tysiąca lat historia splota losy obu narodów.

Do Polski przyjeżdżali Żydzi z całej Europy. Znajdowali u nas gościnę i klimat tolerancji. Znajdowali tu poczucie bezpieczeństwa i warunki rozwoju swojej wielkiej kultury. Działali tu wybitni żydowscy uczeni i przywódcy duchowi.

Polska była wspólnym domem Polaków i Żydów. Był okres, gdy w Polsce żyła ponad połowa wszystkich Żydów Świata.

Przed drugą wojną światową diaspora w Polsce była drugą co do wielkości w świecie.

Ostatnia wojna światowa przyniosła narodowi żydowskiemu największą tragedię w jego dziejach.

Hitlerowcy zgotowali mu totalną zagładę. Okupanci założyli getta i obozy śmierci w Oświęcimiu, Treblince, Sobiborze.

Podobnie i my również byliśmy ofiarami nazizmu.

Choć i Polakom, Waszym młodszym braciom w nieszczęściu, nie było łatwo w tym wieku, choć szła i na nas zagłada, to przecież nie tak straszna i nie równa Szoah.

Pomagaliśmy Wam, jak umieliśmy. Wielu było Polaków sprawiedliwych pośród narodów świata i ci mają swoje drzewa w Alei Sprawiedliwych.

Talmud mówi, że kto ocala jedno życie ludzkie ten ocala cały świat. kto zabije jedno życie — ten zabija cały świat. Byli też wśród nas złoczyńcy. Jestem chrześcijaninem i nie wolno mi ludzką miarą ważyć dwudziestowiecznych rachunków krzywd obu narodów. Tu, w Izraelu, Kraju

waszych narodzin i odrodzenia, proszę Was o wybaczenie.

Powstanie w Getcie Warszawskim, zryw tych, którzy zrozumieli, że trzeba nieraz umierać aby naród nie żył na kolanach, wyprzedził o ponad rok Powstanie Warszawskie. Współpraca Armii Krajowej i Żydowskiej Organizacji Bojowej — to tradycja, do której z dumą nawiązujemy.

Od Was, starszych braci, z którymi nieraz nie umieliśmy ułożyć sobie życia w rodzinnym kraju, możemy uczyć się solidarności narodowej, budowania państwa — materializacji sił duchowych narodu.

Stosunki polsko-żydowskie były najgorsze wtedy, gdy nad Polską ciążyła obca przemoc. Tę zasadę "dziel i rządź" stosowali również po wojnie komuniści.

Oba nasze narody pozbawione niepodległych państw patrzyły na siebie i widziały się w krzywych lustrach. Jakże podobni jesteśmy w mieszaninie złych i dobrych cech: poddawaniu się obcym wpływom i dążeniu do wolności, kłótniowości i solidarności, wielkoduszności i małostkowej zawiści. Ile agresji budzą nasze podobieństwa!

Ale dziś, gdy Polska wraca do rodziny niepodległych Państw, do której — sama niesuwerenna — wprowadzała Izrael w 1984 roku, otworzymy się na przyszłość. Jako przedstawiciel Polski, która wywalczyła sobie wolność i wywalcza niepodległość, w imię polskiego honoru proszę Was także o sprawiedliwą pamięć i o naszej dobrej wspólnej przeszłości.

Dziś budujemy wolną, demokratyczną Polskę, tworzymy państwo, które jest domem dla wszystkich obywateli niezależnie od ich pochodzenia i religii.

Które daje wszystkim równe szanse. Niepodległa Rzeczpospolita nawiązuje do najlepszych polskich tradycji.

פולין העצמאית, הריבונית, חוזרת אל הטוב שבמסורת הפולנית, אל המיטב שבה. איננו מסתפקים במלים. כוננתי מועצה ליחסים בין פולנים ליהודים. היא אמורה להתרעע על כל מה שעלול להקשות עלינו את שיתוף הפעולה בינינו. אנחנו יוצרים, אנחנו מכוננים תוכניות חינוך ארוכות-טווח. הנוער הפולני יכיר טוב יותר ועמוק יותר את ההיסטוריה המשותפת לשתי אומותינו.

אחרי הפסקה של יותר מ-20 שנה כוננו יחסים דיפלומטיים. העתיד טמון בהכרה הדדית. נרחיב נא את הקשרים. פולנים צעירים ויהודים צעירים יבקרו נא אלה אצל אלה. יתפתח שיתוף הפעולה התרבותי, המדעי והכלכלי.

אני מתרשם עמוקות מהשיגה של ישראל. במשך כ-40 שנה יצרתם מדינה איתנה, מדינה דמוקרטית, למרות הסיכונים, במלחמת חיים עתה תקופה של תמורות בעלות משמעות היסטורית. אנחנו חוזרים אל ערכים מוכרים של דמוקרטיה, חירות האזרח, שוק חופשי, יוזמות חופשיות של הפרט. מדיניות החוץ הפולנית משקפת תמורות עמוקות בתחום המשטר. היא מעודדת כבוד לערכים אנושיים ולמשפט בין-לאומי. את האמונה בשמירה על החוק, על כללי המשפט הבין-לאומי, את האמונה הזאת החזירה לנו עמדתה של הקואליציה הגדולה במפרץ הפרסי. במלוא ההערכה צפינו בעמדתה המבליגה והאחראית של ישראל. הטילים צנחו על עריכם ואתם לא הגבתם, אתם הכלגתם. ההבלגה עזרה לנצח במלחמה, מנעה התרחבות הקונפליקט, והביאה לישראל כבוד והוקרה בין-לאומיים.

אנחנו תומכים בחיפוש שלום צודק וברקיימא במזרח התיכון. אנחנו סבורים כי שלום כזה אפשרי אם יובטחו ביטחון והתפתחות לכל עמי האזור, לכל ארצות האזור. אני מאחל שלום כזה לישראל! אני מאחל לכם הצלחה בבניית מדינתכם!

גבירותי ורבותי, אני יודע מהי מדינת ישראל עבור היהודים ועבור הישראלים. כאן, על אדמה זו, חיו גדולי הנביאים. כאן, על אדמה זו, כרת האל את הבית עם עמו הנבחר. כאן צמחו עשרת הדיברות. המדינה היהודית נהרסה. ירושלים נחרבה על-ידי הרוסאים. התלה תקופת הפזורה. אך העם היהודי שרד, שרד במצבים הגרועים ביותר. הצלחתם לשמור על זהותכם בזכות האמונה. שבתם לארץ האבות. זהו מבצע אדיר וחסר תקדים. בקנה-מידה עולמי.

היום שבו נשיא מדינת פולין אני יכול לדבר ולפנות אל נציגי ישראל, יום זה הוא בעיני יום גדול. תהיה הפגישה שלנו דרך לסילוק כל הדעות הקדומות. יהיה מפגש זה הדחף להעמקת שיתוף הפעולה בין פולין לבין ישראל. יהיה מפגש זה מסייע לחידוש קשרי האחוה בין הפולנים לבין היהודים, בפולין, בישראל, בעולם כולו.

היו"ר ד' שילנסקי:

רשות הדיבור לכבוד ראש הממשלה.

ראש הממשלה י' שמיר:

אדוני נשיא המדינה, אדוני יושב-ראש הכנסת, חברי הכנסת, אדוני הנשיא ואלנסה, ביקור רשמי בישראל של נשיא פולין איננו מאורע רגיל, הן מבחינת המדינה והעם שהוא מייצג והן מבחינת אישיותו של האורח.

בין פולין לעם היהודי יש קשר מיוחד, המשתרע על יותר מאלף שנים. הוא קשר מורכב, בעל היסטוריה מפוארת במובנים רבים, אך גם עמוס מטען טרגי ובו תהומות של יגון ונחלי דם.

(להלן תרגום דבריו לעברית)

גבירותי, רבותי, ברצוני להביע שביעות-רצון עצומה מן המפגש שלנו היום. מפגש זה הוא בעל משמעות מיוחדת, כפי שמיהירים הם הקשרים המקשרים בין הפולנים לבין היהודים.

אלף שנות היסטוריה כורכות את תולדות שתי אומותינו.

יהודים מכל העולם היו מגיעים לפולין. הם מצאו אצלנו הכנסת אורחים ואווירה של סובלנות. הם מצאו אצלנו תחושה של ביטחון ותנאים להתפתחות תרבותם הגדולה. על אדמת פולין פעלו מרדנים יהודים גדולים ומנהיגים רוחניים גדולים. פולין היתה ביתם המשותף של פולנים ויהודים כאחד. היתה תקופה, שבפולין היו למעלה ממחצית כל יהודי העולם. לפני מלחמת העולם השנייה היתה הפזורה בפולין השנייה בגודלה בעולם.

מלחמת העולם האחרונה הביאה לעם היהודי את הגדולה שבטרגדיות. הנאצים הכינו לו השמדה טוטלית. הכובש הקים גטאות ומחנות מוות באושיץ, בטרבלינקה, בסוביבור. גם אנחנו היינו קורבנות הנאצים. אף שלפולנים, אחיכם הצעירים כאסון, לא היה קל באותה תקופה, אף שההשמדה היתה צפויה גם לנו, הרי היא לא היתה כה איומה ואין להשוותה לאימי השואה. עזרנו לכם ככל שיכולנו. רבים מן הפולנים היו חסידי אומות העולם, ולזכרם נטעו עצים ב"שדרת חסידי אומות העולם" בירושלים.

התלמוד אומר, כי כל המציל נפש מישראל כאילו הציל עולם ומלואו, ומי שלוקח חיים של אדם אחד כאילו הרג עולם ומלואו. היו בקרבנו גם עושי רעה, חורשי רעה. אני נוצרי, ואסור לי לשקול בכלים של אדם עשרים דורות, עשרים מאות, של עוולות בשני העמים. כאן בישראל, ערש תרבותכם וערש תקומתכם, אני מבקש מכם מחילה.

המרד בגטו ורשה, התקוממותם של מי שהבינו שלעמים צריך למות כדי שזעם לא יחיה על ברכיו, מרד זה בא שנה תמימה לפני המרד בוורשה. שיתוף הפעולה בין ארמיה קריובה לבין ארגון הלוחמים היהודי — זוהי מסורת, מסורת שאנחנו מדברים עליה בגאווה. מכאן, אחינו הבכורים, הגדולים, שאנחנו לא תמיד ידענו לחיות בצוותא בארץ המולדת, מכאן אנחנו יכולים ללמוד סולידריות לאומית, אנחנו יכולים ללמוד לבנות אומה ולהגשים את כוחות הנפש של העם.

יחסי פולין-ישראל, יחסי פולנים-יהודים, היו גרועים ביותר כאשר שלט הכובש הזר בפולין. אחרי המלחמה נהגו גם הקומוניסטים על-פי העיקרון של הפרד-ושול. שני העמים שלנו, ללא מדינה ריבונית, התכוונו זה בזה וראו זה את זה במראה מעוותת. כמה דומים אנחנו בתערובת של תכונות טובות ורעות. כניעה להשפעות מחוץ, השפעות רעות ושאיפה לריבוניות, נטייה לריב ולמדרון, נטייה לסולידריות, גודל נפש וגם קנאות קטנונית. כמה מתח הדמיון שבינינו מעורר. אך היום, כאשר פולין חוזרת ומצטרפת למשפחת העמים הריבוניים, משפחה שאליה היא עצמה, בלי שתהיה ריבונית, עזרה להכניס את ישראל בשנת 1948 — נפתח נא את עצמנו, את לבנו, לעתיד.

כנציגה של פולין, אשר הצליחה להיאבק ולהשיג לעצמה חירות, עצמאות, וכשם הכבוד הפולני, אני מבקש מכם משפט צדק בויכרוכם; זכרו גם את הדברים הטובים שהיו לנו.

היום אנחנו בונים פולין חופשית ודמוקרטית. אנחנו יוצרים מדינה שהיא בית לאזרחי כל העמים בלא קשר לדתם ולמוצאם, מדינה שנותנת זכויות שוות וסיכויים שווים לכל.

ליווה את ההיסטוריה של פולין ושל האנושות כולה עד סוף כל הדורות.

היו פולנים שתנוכו על ברכי שנאה בלתי אנושית ליהודים, ואלה שיחפו פעולה במלאכת השמדתם של יהודים. אחרים, בתוך משבר המפלה וההרס של פולין, היו ארישים לגורל היהודים ולא סיעו להם. אך היו גם פולנים שהושיטו יד להצלת יהודים מציפורני ההשמדה, וקרוב ל-3,000 מהם הוכרו כ"חסידים אומות העולם". אלה זכו באות כבוד לעצמם ולעמם, כי הראו במעשיהם, שגם בעידן של ליקוי מאורות וחשכה חיינית יש בני-אדם השומרים על הצלם האלוקי גם במחיר של סכנה לחייהם. שגם זכר מעשיהם ייננו לנצח.

גם לאחר השואה, כשנותרה בפולין רק שארית פליטה, כי הרוב המכריע עלה כעשן הכבשים באושביץ, בטרבלינקה, במיידאנעק ועוד, היו, לצערנו, טרגיות של רדיפות יהודים, מהן עקובות מדם.

חברי הכנסת, אורחנו הנכבד, נשיא פולין, מייצג באישיותו ובתולדותיו את פולין החדשה, פולין המשוחררת והמתחדשת, פולין השואפת להגיע לעידן של השתלבות במשפחת המדינות הדמוקרטיות והחופשיות. יש לו, למר ואלנסה, עבר של לוחם חופש ללא חת. הוא היה הרוח החיה בתנועת "סולידריות", התנועה העממית שהתקוממה באומץ לב ובסיכונים גדולים נגד השלטון הטוטליטרי. נאבקה והתמידה במאבקה עד שסחפה עמה את רוב העם. לפיד המרידה של "סולידריות" הצית את שפטה ברחבי מדינת-מזרח-אירופה, אותה לשלטונות שקשן הטוטליטריזם קרב ובא. פרס נובל לשלום שהוענק למנהיג לך ואלנסה מייצג את אהדת האנושות למאבק זה, שהוא המשכם של מאבקי חופש פולניים עוד במאות הקדומות.

אנחנו, בני הדור שנאבק למען עצמאות ישראל, למען שחרור ארץ-ישראל משלטון זר וחידוש קוממיות עם ישראל במולדתו, מוקירים את מלחמתה של הנהגת פולין הנוכחית לחופש ולדמוקרטיה. אנו זוכרים גם את העזרה שהושיטו פולנים ללוחמי החופש היהודי בארץ-ישראל ערב מלחמת העולם השנייה.

גורלה ועתידה של פולין רהים נתונים בידי עמה ובידי מנהיגותה הנבחרת, שהנשיא ואלנסה הוא מייצגה המובהק.

אדוני הנשיא, אנו רוצים לקוות ולהאמין, שביקורך הרשמי הראשון בישראל הוא אות וסימן לפתיחת דף חדש ביחסים שבין שני עמינו ושתי מדינותינו.

עשרות שנות ניכור וניתוק מצער וחד-צדדי פינו את הדרך לירישיה, להבנה הדדית ולחיסים נורמליים. על כך אנו מברכים.

ראש לכול ומעל לכול אנו מצפים מפולין, שחסייע לישראל בחתימה לשלום. כובד האחריות ההיסטורית מטיל משנה אחריות גם לעתיד. מאז ומתמיד חפצה ישראל בשלום עם כל שכנותיה ועם כל מדינות ערב, אך ארצות ערב לא חדלו מניסיונותיהן להכריע אותנו בכוח הנשק, שסופק בחלקו הגדול על-ידי המדינות שהשתייכו בעבר לגוש הסובייטי.

סכנת המלחמה נגד ישראל לא חלפה. ראינו שוב את התגלמותה המכוערת והבלתי אנושית בהתקפות הטילים של הערץ מבגדאד על ערי ישראל. סכנת המלחמה תחלוף רק כאשר יחתמי מדינות ערב על חוזה שלום עם ישראל. ואכן, הדרך לפתיחת הדף החדש ביחסים בין העם הפולני לעם היהודי היא לעמוד בכל הנסיכות לימינה של מדינת ישראל הכמהה לשלום ולהימנע ממחץ יר לרוצים לפגוע בה.

הסופר שמואל יוסף עגנון, גדול הפרוזהיקנים העבריים כדור האחרון וחתן פרס נובל לספרות, ליד פולין, שחלק ניכר מכתביו הוקדש לתולדות יהודיה, מספר על ראשית ההתיישבות היהודית במדינה זו, בתוך נדידת עמנו מאז גלה ממולדתו. בנוסח אנדה הוא שם כפי יהודיה הראשונים פירוש מיוחד לשמה של פולין: אמרה כנסת ישראל לפני הקדוש ברוך הוא — ריבוננו של עולם, אם עדיין לא הגיעה שעת להיגאל, פה לין כלילה של גלות זו עמנו עד שתעלנו לארץ-ישראל.

יהדות פולין גדלה במאות ה-13 וה-14 עם רדיפות והגלות של קהילות יהודיות במערב-אירופה, שגרמו לנדידה יהודית מזרחה. במאה ה-16 כבר הותר ליהודיה לעסוק במסחר ובכלכלה. חלק משליטי המדינה נטו להם חסד, הגנו עליהם והעריכו את תרומתם הייחודית לפיתוחה של המדינה. בשולי אותה מאה היתה הקהילה היהודית בפולין לגדולה שבין הקהילות היהודיות באירופה ומרכז של תורה וחוכמה. האוטונומיה הקהילתית שנתכוננה בה היתה מן המרשימות בתולדות ישראל, היו לה גם גילויים על-קהילתיים, בדמות "ועד ארבע הארצות".

אולם הצללים בתולדות יהודי פולין לא איחרו לבוא. עם התחלפות שליטים השתנה מדי פעם היחס ליהודים לכדי פגיעות ופוגרומים באזורים שהיו תחת שלטון פולין. כייחוד באוקראינה. גזירות ת"ח ות"ט, 1648—1649, הן הידועות ביותר, ובהן שדמו מאות קהילות כידי קלגטי בוגדן חמליצקי.

אך כל אלה מתגמדים אלפי מונים לעומת השואה הנוראה שהשתוללה על אדמת פולין במאה הזאת. יהדות פולין שבין שתי מלחמות העולם, בשיאה המספרי והתרבותי ערב עלות עליה הכורת, היתה קיבוץ בן יותר מ-3 מיליוני נפש, למעלה מ-10% מאוכלוסיית המדינה, בעל פסיפס אנושי מופלא שעדיין מצפה להיסטוריוגרפיה המלאה שלו. קשה היום, נוכח אפר השרפה, להנחיל לדור שלא ידע את יהדות פולין את מורשת הכוחות העצומים שהיו גנוחים בה, בתורה, בספרות, במדע, במלאכה, במסחר, במקצועות חופשיים; הציבוריות היהודית הציגה, הלא-ציגה והרתה, על גוניה חרומה, הישיבות, החצרות החסידיות, תנועות הנוער — כל אלה היו עולם ומלואו. פוטנציאל בלתי נדלה. עם זאת היו גם צללים רבים: גזירות כלכליות, העדר בסיס כלכלי איתן, עוני גדול ואף חרפת רעב לילדים ולקשישים. המשבר הכללי של העם הפולני, ששב לעצמאות לאחר שזו נשללה ממנו למעלה מ-100 שנה, החמיר את מצב היהודים וחדד תופעות מורשת של שנאת ישראל.

את כל אלה אזכורה מימי נעורי בפולין של שנות ה-20 וה-30: את התפארת, את הססגוניות, את התרבות היהודית העשירה, את הרוח שפעמה בלבבות, וגם את העוני המנוון והאנטישמיות המשפילה.

רבים מאתנו, בני נוער ואחרים, עשו את המעשה הציוני הגדול ועלו ארצה. למרבה הצער, רצו, יכלו לעשות זאת מעטים מדי, אף שכדברי המשורר אורי צבי גרינברג, כבר היו העורבים באוויר.

מורי ורבותי, הריכוז הגדול של יהודים בפולין תרם להתחלפות של הצור הנאצי, שכבש את פולין, להקים על אדמתה את מכונת המוות הגדולה והאימתנית ביותר שנוצרה אי-פעם בתולדות האנושות. היתה זו קרקע שאפשרה לנאצים להשלים, כדברי היסטוריונית השואה לני יחיל, מה שנעשה כבר קודם לכן בפרעות, בחרס, בניצול ובאפליה. מה שהתרחש על אדמת פולין כמשך חמש שנים וחצי באמצע המאה הזאת

הנהגתו של בולסלאב, ואחר כך של קאזימיר הגדול, עוד במאה ה-13, העניקה מקלט ליהודים שנסו על נפשם מאימת הרדיפות שפקדו אותם על חופי הים האדריאטי. אלמלא היענות זו, ייתכן שאף אחד משלושת הנואמים היום כאן בכנסת לא היה מגיע עד הלום כדי לשאת בכבא נורא את זכר הורינו ואבותינו, שעלו באש בעודם בחיים, עטופים בטליתות, בבתי הכנסת שבהם התפללו לאלוהים.

היה גם פרק מיוחד במינו, שהחל בתקופה של סטפן באטורי במאה ה-16 ונמשך 200 שנה כמעט, שבו זכו היהודים לאוטונומיה כלשהי, לפרלמנט, ל"ועד ארבע הארצות", שהיתה לו גם סמכות לגבות מסים.

פרק אחר, במאה זו, החל לאחר מלחמת העולם הראשונה, כאשר התקבל חוק המיעוטים. היהודים היו אז 10% מאוכלוסיית פולין, והחוק הכיר בשפת היידיש, במנוחת השבת, במערכת החינוך היהודית והעברית. היינו מיעוט בפולין, אבל יכולנו לחיות כיהודים, להתפלל לירושלים, שבה אתה מצוי עכשיו יחד אתנו, לדבר בשפת הנביאים, שלה אתה מקשיב.

בין הפרקים האלה היו גם גילויים של רדיפות והשפלות, של אנטישמיות ופוגרומים, שהנורא שבהם היה זה של חמלניצקי, פוגרומים ושנאה שעמנו לא ישכח לעולם את אכזריותם.

אבל החיים היהודיים נמשכו עד שבא הפרק הקשה והנורא מכולם, מלחמת העולם השנייה, וכמובן — השואה. במלחמה עצמה לחמו חיילים יהודים בשורות הצבא הפולני. 32,216 צעירים וחיילים יהודים נפלו בקרבות, עוד 61,000 נלקחו בשבי הנאצים, שחיסלו את רובם בדם קר. אבל בשואה הושמדו כ-3 מיליוני יהודים מתוך 3.3 מיליוני יהודים שחיו בפולין.

מי יהודי ויוכל לשכוח — אני ודאי שלא — את המראה הנורא הזה במחנה ההשמדה, של טליתות מיתומות של זקני עמנו, של נעליים וריקות מרגלי התניקות שלנו, של שיער שופע עמוס בערמות שנתלש מראשיהן של נשים חפות מפשע. איזה מראה! עד היום הזה אי-אפשר להיגרע, אי-אפשר לשכוח, זיכרון צורב, נוקב, בלבו של כל יהודי.

וכמובן, על אדמת ורשה עצמה עומדת המצבה ללוחמי הגטו, גטו ורשה, שניהלו מלחמה שאין דומה לה ביאוש, בגבורה ובזיכרון.

עכשיו, אדוני הנשיא, מתחיל פרק חדש, לא בין פולנים לבין יהודים, אלא בין מדינה פולנית לבין מדינה יהודית. הזיכרונות יקופלו בגווילי ההיסטוריה ובערוצי הנפש הנעלמים של שני העמים שלנו, על התודה, על הצער ועל הבכי שבהם.

כמדינה יהודית שקמה בעקבות חורבן והרס נישא את עינינו לעתיד חדש, עתיד שיש בו יותר תקווה מפחד, יותר שלום מעימות, עתיד של דמוקרטיה מלאה ואמיתית ואפס אנטישמיות — אפס ללא פשרה — עתיד שבו יושיט עם לעם יד כדי לבנות יקולאות טובה יותר, חרושת מודרנית יותר, דיפלומטיה חיוברית יותר. ואנחנו מאחלים לעמך חופש כפי שאתה מאחל לעמנו שלום; עתיד שיש בו מן הנחמה הארצית, מן הנחמה הממשית — נחמה שאנו חייבים בה לדרות הבאים.

אנו גאים לקבל אותך, אדוני הנשיא, בירושלים, כסמל חשוב של דורנו, סמל שנשאר לו תפקיד גדול בעתיד — לשאת

אנו מאמינים גם כי פולין בהנהגתך תיאבק באמצעי חינוך בגילויי שנאת ישראל, ככל שעודם קיימים, גם אם רק יהודים מעטים חיים היום בפולין. אנו מברכים על כינון הוועדה שתעסוק בנושא זה.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, ביובל השנים האחרון עברו על העם הפולני תלאות קשות וסבל רב, החל ממוראת המלחמה, דרך שלטון העריצות שנכפה על העם הפולני ותרם לשפל כלכלי ולמחסור. עתה החל שחר חדש וזורח על אדמת פולין ועל עמה.

לעם היהודי ולמדינת ישראל ברומטר רגיש כתחום זה, תוך רגשי אהדה כלפי כל חברה ששוררים בה חופש ודמוקרטיה. אנו מאחלים, אדוני הנשיא, כי פולין החדשה תחת הנהגתך תמשיך לצעוד במסלול זה, וכי הפגשה הראשון הזה בין לבין מדינת ישראל יביא בעקבותיו הבנה הדדית בין שני עמינו והידוק היחסים בין שתי מדינותינו.

אנו מאחלים לפולין שגשוג כלכלי, התפתחות טכנולוגית, מדעית ותעשייתית, סחר-חוץ וקשרים בין-לאומיים פוריים. ככל שיהיה לאל ידנו, נשמח לשתף פעולה בכך. בשם ממשלת ישראל והעם בישראל אנו מברכים אותך בכרכה העתיקה "ברוך אתה כבואך לירושלים, בירת ישראל", ומאחלים לך ביקור מוצלח במדינת ישראל.

היו"ר ד' שילנסקי:
תודה רבה לכבוד ראש הממשלה. רשות הדיבור לחבר הכנסת שמעון פרס.

שמעון פרס (המעריך):
כבוד נשיא המדינה, אדוני יושב-ראש הכנסת, כבוד נשיא מדינת פולין, אנו מקבלים את פניך היום וכאן כלוחם חופש גדול ואמין, שהביא פדות לעמו, ובשורה לעולם; כאשר מגינסק הרחוקה הראית את ראשית התמוטטותה של הדיקטטורה הקומוניסטית. אנו מקבלים את פניך כנשיא פולין, שעל אדמתה מצא עמנו מקלט, ושמחתה לארמנתה עדיין ורוחשת השואה הגדולה ביותר שידע עמנו מעולם.

התייצבת, גם כהיותך. פועל מובטל, נגד האימפריה הקומוניסטית, שהתחילה כמבשרת גדולה של שוויון, ונתגלתה כרודנית גדולה של דיכוי. זו הדיקטטורה שכפתה עצמה על בני עמה והציקה לשכניה.

הגיאוגרפיה הפולנית, כמו ההיסטוריה היהודית, שילמה מחיר כבד על היותה נתונה בין גודלה של רוסיה ובין עוצמתה של גרמניה. רק פעם אחת בהיסטוריה, ב-1610, השתלטו הפולנים על הקרמלין, אבל פעמים הרבה השתלטו הרוסים על ורשה והציקו לה.

הגרמנים לא פסקו מללטוש את עיניהם ואת ציפורניהם לעבר פולין זו. ההיסטוריה הפולנית מלאה בטררגדיה ובהשיגים, ואדמתה ידעה כיתורים כואבים, כאשר עמה ידע משחררים גדולים, ואתה אחד מהם.

הסולידריות בראשותך החזירה לעם הפולני, בשילוב נדיר של חוכמה והעזה, את כבודו האבוד, את עצמאותו הרמוסה, ומעוררת הערצה בלב כל שוחרי החופש בעולם. כאן, בירושלים, התפללנו יחד אתכם לניצחון החופש והעצמאות.

המגעים בין ההיסטוריה היהודית לבין ההיסטוריה הפולנית נמשכו כמעט אלף שנים. הם רוויים בתודה ובדמעות, ברגעים גדולים של הבנה ובשעות קשות של מצוקה. הפרק הראשון של ההיסטוריה הוא פרק של הוקרה. פולין, תחת

את לפיד החופש, האמונה ואחוות העמים. יהי בואך מבורך בקרבנו.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה לחבר הכנסת שמעון פרס. חברי הכנסת, בזה תמה הישיבה המיוחדת בהשתתפות האורח, נשיא פולין מר לך ואלנסה. אני מכריז על הפסקה של עשר דקות.

מזכיר הכנסת ש' יעקבסון:

כבוד הנשיאים!

(תרועת חצוצרות)

(חברי הכנסת מכבדים בקימה את צאת נשיאי פולין וישראל מאולם המליאה.)

(הישיבה נפסקה בשעה 16:42 ונתחדשה בשעה 16:51.)

ב. בחירת נציגי הכנסת לגוף הבוחר את מועצת הרבנות הראשית

היו"ר ד' שילנסקי:

חברי הכנסת, אנו ניגשים לעבודת היום-יום, לענייני חולין, אבל גם הם חשובים מאוד. הסעיף הבא בסדר-היום: בחירת נציגי הכנסת לגוף הבוחר את חברי מועצת הרבנות הראשית.

זהו סדר הבחירה: על שולחנו של כל חבר הכנסת מונח פתק הצבעה, ובו שמות המועמדים. כל חבר הכנסת יסמן x במשבצת המקבילה לשם מועמדו. אין לציין יותר מחמישה מועמדים, מותר לציין פחות מחמישה.

מזכיר הכנסת יקרא את חברי הכנסת להצבעה, וכל חבר הכנסת שייקרא שמו ישים מעטפת הצבעה בקלפי.

אני ממנה ועדת קלפי בהרכב שלושה חברים אלה: חבר הכנסת ראובן ריבלין, חבר הכנסת אברהם שוחט וחבר הכנסת יואש צידון. בגמר ההצבעה אקרא לחברי ועדת הקלפי לבוא ולמנות את קולות המצביעים. עד לסיום ספירת הקולות נמשך בסדר-היום.

אדוני מזכיר הכנסת, בבקשה לקרוא את שמות חברי הכנסת.

מזכיר הכנסת ש' יעקבסון:

הואיל וראש הממשלה צריך ללכת לפגישה עם נשיא פולין, אני נוקב בשמו ראשון:

— מצביע	יצחק שמיר
— מצביע	אהרן אבוחצירא
— אינו נוכח	רפאל אדרי
— מצביע	אהוד אולמרט
— מצביע	חיים אורון
— אינו נוכח	מיכאל איתן
— אינו נוכח	רפאל איתן
— אינה נוכחת	שולמית אלוני
— אינו נוכח	אריה אליאב
— מצביעה	שושנה ארבל-אלמחלינו
— מצביעה	נאוה ארד
— מצביע	משה ארנס
— אינו נוכח	זאב בנימין בגין
— מצביע	אברהם בורג
— אינו נוכח	יגאל ביבי
— מצביע	צ'רלי ביטון
— מצביע	יוסף ביילין
— אינו נוכח	בנימין בן-אליעזר
— אינו נוכח	אליהו בן-אלישר
— מצביע	אליהו בן-מנחם
— מצביע	מיכאל בר-זהר
— אינו נוכח	חיים בר-לב
— אינו נוכח	עוזי ברעם

גדעון גדות

— אינו משתתף

— בהצבעה

— מצביעה

— אינו נוכח

— מצביע

— מצביע

— מצביע

— אינו נוכח

— מצביע

תמר גוזנסקי

יוסף גולדברג

מיכה גולדמן

פנחס גולדשטיין

אפרים גור

מרדכי גור

גדליה גל

אני קורא בשמו של חבר הכנסת שר החוץ דוד לוי, כיוון שהוא ממנהר לפגישה עם נשיא פולין.

דוד לוי

— מצביע

אני חוזר לרשימה הרגילה:

אריה גמליאל

משה גפני

פסח גרופר

שרה דורון

אלי דיין

שלמה דיין

עבד-אללהב דראושה

יגאל הורביץ

שלמה הלל

שמואל הלפרט

זבולון המר

צחי הנגבי

אליקים העצני

שבח וייס

אריאל ויינשטיין

עוז ויצמן

מרדכי וירשובסקי

אברהם ורדיגר

רחבעם זאבי

עמנואל זיסמן

מיכאל חריש

גד יעקבי

גאולה כהן

רן כהן

רענן כהן

אברהם כ"ץ-עוז

יאיר לוי

יצחק לוי

דוד ליבאי

אוריאל לין

— מצביע

— מצביע

— מצביע

— מצביעה

— מצביע

— מצביע

— אינו נוכח

— מצביע

— מצביע

— מצביע

— אינו נוכח

— מצביע

— אינו נוכח

— מצביע

— מצביע

— מצביע

— מצביע

— מצביע

— אינו נוכח

— מצביע

— אינו נוכח

— מצביעה

— אינו נוכח

— מצביע

— מצביע

— אינו נוכח

— מצביע

— אינו נוכח

— מצביע

חוברת ל', ישיבה רצ"ז

— כחירת נציגי הכנסת לגוף הבוחר את מועצת הרבנות הראשית:
מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת —

— אינו נוכח	שמעון שטרית	— מצביע	עוזי לנדאו
— מצביע	דב שילנסקי	— אינו נוכח	דוד מגן
— מצביע	יעקב שמאי	— מצביע	יצחק מודעי
— מצביע	גרשון שפט	— מצביע	אליעזר מזרחי
— אינו נוכח	יאיר שפרינצק	— מצביע	האשם מחאמיד
— אינו נוכח	אריאל שרון	— מצביע	רוני מילוא
— מצביע	יוסי שריד	— אינו נוכח	מוחמד מיעארי
— מצביע	אברהם שריר	— מצביע	חגי מירום
— אינו נוכח	דן תיכון	— מצביע	נואף מסאלחה
		— מצביע	יהושע מצא
		— מצביע	דן מרידור
		— אינו נוכח	יצחק נבון
		— מצביעה	אורה נמיר
		— אינו נוכח	משה נסים
		— מצביע	מוחמד נפאע
		— אינו נוכח	בנימין נתניהו
		— מצביעה	עדנה סולודר
		— מצביע	יוסף עזרן
		— מצביע	עובדיה עלי
		— מצביע	שאול עמור
		— מצביע	חסיין פארס
		— מצביע	אברהם פורז
		— מצביע	חנן פורת
		— מצביע	משה זאב פלדמן
		— מצביע	רפאל פנחסי
		— מצביע	מנחם פרוש
		— מצביע	יהודה פרח
		— מצביע	שמעון פרס
		— מצביע	יצחק חיים פרץ
		— מצביע	עמיר פרץ
		— מצביע	גדעון פת
		— מצביע	יאיר צבן
		— מצביע	דוד צוקר
		— אינו נוכח	יעקב צור
		— מצביע	יואש צידון
		— מצביע	חיים קופמן
		— מצביע	חיים קורפו
		— מצביע	ישראל קיסר
		— אינו נוכח	מיכאל קליינר
		— מצביע	משה קצב
		— מצביע	יצחק רבין
		— מצביע	אברהם רבין
		— מצביע	אמנון רובינשטיין
		— מצביע	ראובן ריבלין
		— מצביע	חיים רמון
		— מצביע	אבנר חי שאקי
		— מצביע	יהושע שגיא
		— מצביע	אברהם שוחט
		— מצביע	משה שחל

מזכיר הכנסת ש' יעקבסון:

אני קורא שמות חברי הכנסת שלא נכחו:

— מצביע	רפאל אדרי
— אינו נוכח	מיכאל איתן
— אינו נוכח	רפאל איתן
— אינה נוכחת	שולמית אלוני
— מצביע	אריה אליאב
— אינה נוכחת	נאוה ארד
— מצביע	זאב בנימין בגין
— מצביע	יגאל ביכי
— מצביע	בנימין בן-אליעזר
— מצביע	אליהו בן-אלישר
— אינו נוכח	חיים בר-לב
— אינו נוכח	עוזי ברעם
— אינו נוכח	יוסף גולדברג
— אינו נוכח	מרדכי גור
— מצביע	גדליהו גל
— מצביע	פסח גרופר
— מצביע	עבד-אללה דראושה
— אינו נוכח	צחי הנגבי
— אינו נוכח	שבח וייס
— מצביע	מיכאל חריש
— אינו נוכח	גד יעקבי
— אינו נוכח	רן כהן
— אינו נוכח	יאיר לוי
— אינו נוכח	דוד ליכאי
— אינו נוכח	דוד מגן
— אינו נוכח	מוחמד מיעארי
— אינו נוכח	יצחק נבון
— אינו נוכח	משה נסים
— אינו נוכח	בנימין נתניהו

מזכיר הכנסת ש' יעקבסון:

עד כאן, כבוד היושב-ראש.

היו"ר ד' שילנסקי:

חברי הכנסת, אני ממנה בזאת ועדת קלפי בהרכב חברי הכנסת: ראובן ריבלין, אברהם שוחט ויואש צידון.

ג. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

הצעת חוק לימוד חובה (תיקון מס' 18),
התשנ"א — 1991, שהחזירה ועדת החינוך והתרבות לקריאה
שנייה ולקריאה שלישית.

לקריאה ראשונה, מטעם הממשלה: הצעת חוק ההוצאה
לפועל (תיקון מס' 11), התשנ"א — 1991.

היו"ר ד' שילנסקי:
אנחנו ממשיכים בסדר-היום. הודעה למזכיר הכנסת.

מזכיר הכנסת ש' יעקבסון:
ברשות יושב-ראש הכנסת, הנני מתכבד להודיע, כי הונחו
היום על שולחן הכנסת:

היו"ר ד' שילנסקי:
תודה.

לדיון מוקדם: הצעת חוק תאגידים במצוקה (הכנת חקיקה), התשנ"א – 1991, של חבר הכנסת עובדיה עלי; הצעת חוק הבחירות לכנסת (תיקון) (זכות הצבעה לאזרחי ישראל בחו"ל-ישראל), התשנ"א – 1991, של חבר הכנסת יואלי צידון; הצעת חוק שירות התעסוקה (תיקון) (מניינים לפי מכרז), התשנ"א – 1991, של חברת הכנסת אורה נמיר; הצעת חוק הביטוח הלאומי (תיקון) (מניינים לפי מכרז), התשנ"א – 1991, של חברת הכנסת אורה נמיר; הצעת חוק הסדרים במשק המדינה (היטלים וארנונה) (תיקון).

עמיר פרץ (המערך):

היו"ר ד' שילנסקי:

עמיר פרץ (המערך):

היו"ר ד' שילנסקי:

סגן שר הבינוי והשיכון א' רביץ :

עמיר פרץ (המערך):

3388. בנייה לעולים בשטחים

2. כמה יחידות דיור מתוכנן משרדך לבנות באזורים שבתוך "הקו הירוק" על-פי אותה תוכנית?

היו"ר ד' שילנסקי:

3378. חסרי דיור בשדרות

החבר הכנסת ע' פרץ שאל את שר הבינוי והשיכון ביום ב' בניסן
התשנ"א (17 במרס 1991):

פנו אלי כמה אזרחים משדרות שהם חסרי דיור: מחי
מיכאל, ת"ז 5847473; בר-חנן אביבה ועזרא, ת"ז 2401205;
גואטה עפרה, ת"ז 02427936-6.

ברצוני לשאול:

1. מה הם הפתרונות שמשרדך יכול להציע בשבילם?
2. אם אין פתרונות דיוור בשבילם, מה היא הסיבה לכך?
3. אם יש פתרונות, מתי הם ייושמו?

סגן שר הבינוי והשיכון א' רביץ :

1-3. במסגרת פרוגרמת הבנייה של משרד הבינוי והשיכון נמכרות בימים אלה בשדרות דורות צמודות-קרקע בנות שני חדרים, על מגרשים ששטחם 250 מ"ר. דירות אלו, הניתנות להרחבה בעתיד, נמכרות במחיר של 90,000 ש"ח.

הסיוע העומד לרשות חסרי הדירה ביישוב לרכישת דירות אלו מגיע לכדי 95% ממחיר הדירה, ומורכב מהלוואה צמודה לללא ריבית בסכום של 75,000 ש"ח, הלוואה צמודה בריבית של 4.5% בסכום של 15,000 ש"ח. ההחזר של הלוואות אלה מתבטא בכ-300 ש"ח לחודש. לדעת המשרד, יש בכך כדי למנוע העלת הרוץ של בעיית חסרי הדירה ביישוב.

מתוך 434 דירות ביישוב שיצאו למכירה בחודש האחרון, נמכרו כ- 115 יחידות דיור לזוגות צעירים ולעולים חדשים.

על-פי החלטתי, דירות שלא יימכרו עד להשלמת בנייתן יוצאו לשכירות לזכאי המשרד.

אני מאמין כי יש במצב שתוארתי משום מענה הולם
לכעיית חסרי הדיור ביישוב.

היו"ר ד' שילנסקי :

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת עמיר פרץ.

2. מאליכו — קרוונים מארצות-הברית תוצרת גוארדון;
3. פרויקט דיור — קרוונים מארצות-הברית תוצרת סקילין;
4. אס.ג.אס. — קרוונים מארצות-הברית תוצרת קליטון
אינדסטריס; 5. סס שכטר — קרוונים מארצות-הברית תוצרת
המס-אוף-מריט; 6. טי.אס.אי. — קרוונים מארצות-הברית
תוצרת קווקו; 7. מ' לווינסטין — קרוונים מארצות-הברית
תוצרת קליטון הומס; 8. כיתרומעץ — קרוונים מארצות-
הברית תוצרת צ'מפין.

4. רשימת משתתפי המכרז שלא זכו בו היא כדלקמן:
חרושת ברזל; רולן; דינמיק פרומושן; שיכון עובדים; שרדן
שיווק; אי.ש. טכנולוגיה ושיווק; שי.אף.ג.י.; עגור;
ישראל-האוסנינג; א' יעקובסון; בנייני טופו 1986; מרזול
אינוסטמנט; ארוליניה; ד.ל.ט.; רדמן; ויקל בע"מ;
ר' וקסלמן; מ' לוין; החופר; ז.ו.י. קונסטרוקשן; פרמונט.

3395. רכישת מגורונים ממפעלי תע"ש

חבר הכנסת ח' רמון שאל את שר הבינוי והשיכון ביום ב' בניסן
התשנ"א (17 במרס 1991):

הזמנת מגורונים לעולים ממפעלי התעשייה הצבאית
על-ידי משרד השיכון עשויה למנוע פיתוריהם של 800 מעובדי
תע"ש.

ברצוני לשאול:

1. האם נתקבלה במשרד השיכון הצעה לרכישת מגורונים
ממפעלי תע"ש?

2. אם כן — האם יש בכוונת המשרד לחת עדיפות להצעה
זו, בהתחשב במצבו של המפעל?

סגן שר הבינוי והשיכון א' רביץ:

1. תע"ש השתתפה במכרז לייצור, הרכבה והצבה של
מגורונים, מכרז הידוע כמכרז 348/90. במכרז זכו 20 ספקים
ישראלים שונים במחירים של 17,000 ש"ח פלוס מע"מ
למגורון, או למטה מזה. הצעת תע"ש במכרז היתה 18,400
ש"ח פלוס מע"מ למגורון, ולכן היא לא התקבלה.

2. מכרז המגורונים הנ"ל היה מכרז חד-פעמי, והמשרד לא
מתכוון לחזור עליו. במלים אחרות, איננו מתכוונים להזמין
מגורונים נוספים.

עם זאת, המשרד מנהל עם תע"ש משאומתן, באמצעות
חברה-בת, (שופ), לרכישת 500 יחידות דיור בבנייה
מתקדמת; כלומר, לא מגורונים, אלא בנייה רחבה יותר. אנחנו
נמצאים בשלבים סופיים של המשאומתן הזה.

שושנה ארבלי-אלמזלני (המערך):
רק 500?

סגן שר הבינוי והשיכון א' רביץ:
בשלב זה. הלוואי שזה יצא לפועל.

היו"ר ד' שילנסקי:
רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת חיים רמון.

חיים רמון (המערך):
אדוני, האם אתם מתכוונים להזמין קרוונים, והאם אתם
מנהלים משאומתן גם עם התעשייה הצבאית בנושא
השתלבותה של הבנייה, שאתם קוראים — הקלה או
המתועשת?

האם אפשר לדעת כמה עלו המגורונים שהבאתם
מחוץ-לארץ?

3. כמה יחידות דיור נבנו באזורים אלו בשלוש השנים
האחרונות?

4. מניין מקור המימון לבנייה זו?

5. האם דירות אלו מיועדות לעולים?

סגן שר הבינוי והשיכון א' רביץ:

1 — 3. בשנת 1988 — 500 יחידות דיור, מתוך 3,000
יחידות שבפרוגרמה. בשנת 1989 — 550 יחידות דיור מתוך
5,000 יחידות שבפרוגרמה. בשנת 1990 ו-1991 — 8,000
יחידות דיור מתוך כ-100,000 יחידות דיור שבפרוגרמה.

4. מקור המימון הוא בחלקו בנייה תקציבית, והיינו בנייה
במימון מלא של המשרד, וחלקו בנייה חברות תוך כדי מכירה
לזכאים.

5. משרד השיכון אינו בונה ליעד אכלוסי ספציפי. משרד
השיכון בונה לכלל הזכאים, ואיש הישר בעיניו יעשה.

3394. מכרזים לייבוא קרוונים

חבר הכנסת צ' ביטון שאל את שר הבינוי והשיכון ביום ב' בניסן
התשנ"א (17 במרס 1991):

מרוח מעקב מס' 21 (מעודכן לתאריך 1 במרס 1991),
אשר יצא מטעם משרדך, עולה שהזמנות מחוץ-לארץ בנוגע
לסוג הבנייה הקלה כוללות 3,040 קרוונים, 14,000 מגורונים
וכ-9,787 בתים קלים.

ברצוני לשאול:

1. האם פורסמו מכרזים בנוגע לייבוא קרוונים
מחוץ-לארץ, והיכן?

2. אם אכן פורסמו מכרזים בנוגע לייבוא קרוונים, מה היו
הקריטריונים המדויקים לזכייה במכרז?

3. כמה אנשים זכו במכרזים בסך-הכול מתחילת ייבוא
הקרוונים מחוץ-לארץ, ומה הם שמותיהם?

4. האם משרדך יכול להעביר לנו את שמותיהם של
האנשים אשר לא זכו במכרז?

תשובת סגן שר הבינוי והשיכון א' רביץ:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. המשרד פרסם באוגוסט 1990 מכרז הידוע כמכרז
320/90, לרכישת קרוונים בחוץ-לארץ. לקראת פרסום המכרז
יצא המשרד בבקשה לקבלת הצעות לרכישת קרוונים בארץ
ובחוץ-לארץ עוד בפברואר 1990. הבקשה הופצה על-ידי
המשרד באמצעות הנספחים המסחריים של ישראל
בחוץ-לארץ, וכן באמצעות השגרירויות הזרות בישראל. על
סמך תוצאות הפנייה, הופנו במכרז 320/90 כ-50 פניות
ליצרנים, וכ-30 מהם ענו לפניותינו.

2. הקריטריונים לזכייה במכרז היו: עמידה במפרט הטכני
שצורף למכרז; עמידה בלוח זמנים שנקבע במכרז, ובמחירים
הנמוכים המוצעים. לפני פרסום הודעות סופיות על הזכייה
נערך סיור מהנדסים בחוץ-לארץ לבדיקת הקרוונים המוצעים
במכרז אצל הווכים הפוטנציאליים.

3. במכרז לייבוא הקרוונים זכו שמונה מייצגים ישראלים,
ואלה הם: 1. ראמדס — קרוונים אנגליים מתוצרת וילבר;

סגן שר הבינוי והשיכון א' רביץ:

על אחרון ראשון: המגורונים שהבאנו מחוץ לארץ עלו אותו מחיר בדיוק כמו המגורונים שהזמנו כאן בארץ — 17,000 ש"ח ופחות מזה.

אשר להזמנה נוספת של קרוונים: בשלב זה אנחנו לא מתכוונים להזמין קרוונים נוספים.

אשר למשאומות עם תע"ש: אכן נכנסנו למשאומות עם תע"ש. בשלב הראשון אנחנו מתכוונים להזמין 500 יחידות כאלה, ואנחנו מקווים, שאם הובר יצליח נמשיך ונזמין מתע"ש. יש אצלנו החלטה לתת עדיפות למפעלים ישראליים בכלל ולתע"ש בפרט, מסיבות ידועות.

3396. כביש עראבה-סחינן

חבר הכנסת ח' פארס שאל את שר הבינוי והשיכון ביום ב' בניסן התשנ"א (17 במרס 1991):

כביש מס' 805, הנמצא בין היישובים עראבה וסחינן, הוא כביש צר מתקופת המנדט הבריטי. בשל הבורות הרבים הוא גורם לקלקול כלי הרכב הנוסעים בו, נוסף על היותו מפגע תנועתי המסכן את חיי הנוסעים, וזאת, בין היתר, עקב העובדה ששני רכבים הנוסעים בכיוונים מנוגדים אינם יכולים לעבור בו בעת ובעונה אחת.

ברצוני לשאול:

1. האם בדעת משרדך להרחיב את הכביש או לסלול אותו מחדש?
2. אם לא — מדוע?

סגן שר הבינוי והשיכון א' רביץ:

לשאלתך של חבר הכנסת חסיין פארס בנוגע לכביש 805 עראבה-סחינן — — —

חסיין פארס (מפלגת הפועלים המאוחדת):

נפלה טעות. צריך להיות: עראבה-דיר-חנא, ולא סחינן.

סגן שר הבינוי והשיכון א' רביץ:

אתן לך תשובה, אולי זה יספק גם את דיר-חנא.

1. — 2. כביש 805 הורחב ונסלל מחדש על-ידי מע"ץ על-פי תוכנית רבי-שנתית. עד כה שופץ והורחב הכביש מצומת יגור עד עראבה, לרבות הקטע שבין עראבה לסחינן. עבודות אלה יסתיימו השנה.

רוחב הכביש בקטע הנדון הוא 7 מטרים, כתוספת שוליים מכל צד, על-פי הסטנדרדים המקובלים בכבישים אזוריים דומים. האספלט חדש ותקין, והנסיעה בטוחה.

אני מניח, כי חבר הכנסת חסיין פארס מתכוון בשאלתך שלו לקטע שטרם טופל, הקטע שבין היישובים עראבה ודיר-חנא.

חסיין פארס (מפלגת הפועלים המאוחדת):

בדיוק.

סגן שר הבינוי והשיכון א' רביץ:

בכוונת מע"ץ לטפל גם בקטע זה, בדומה לקטעים האחרים שכבר טופלו, ואנו מקווים כי הסלילה תחל עוד בשנת 1991, בהתאם לאפשרויות התקציביות. אני לא יודע בדיוק מה הסיפא, אבל זה בהתאם.

היו"ר ש' דיין:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת חסיין פארס.

חסיין פארס (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אדוני סגן השר, זה שהכביש יורחב ותסלול אותו — זה טוב ויפה, אבל המלים האלה "בהתאם לתקציב" מפריעות מאוד, כי זה נשאר פתוח. הייתי רוצה לשמוע מסגן השר, שיאמר לי שהשנה, ב-1991, הכביש יורחב. זה עניין של 2 קילומטרים, לא יותר.

סגן שר הבינוי והשיכון א' רביץ:

אני שמח להודיעך, כי בתוכנית העבודה של מע"ץ לגבי מערכת הכבישים באזור ההוא נמצא הקטע הזה של הכביש. מע"ץ עונה לי כדי שאענה לך: אינשאללה, אם יהיה תקציב.

3397. דיירי "עמידר"

חבר הכנסת רע' כהן שאל את שר הבינוי והשיכון ביום ב' בניסן התשנ"א (17 במרס 1991):

חברת "עמידר" שולחת מכתבים לדיירים ותיקים, המתגוררים בשכירות מוגנת בדירה בעלת שטח של 44 מטרים רבועים בלבד, בנוסח הבא: "על-פי הנתונים שבידינו, הנך מחזיק(ה) דירה ציבורית שגודלה חורג משטח הדיור המאושר לזכאים בשיכון הציבורי" — לפיכך, על הדיירים לעבור לדירה קטנה יותר, או להשכיר חלק ממנה לזכאים מחוסרי דיור או לרכוש את הדירה.

"עמידר" מתנה א-י-קבלת תשובה חיובית על מכתבה בתוך 30 יום בביטול חוזה השכירות, בדרישה לפינוי הדירה ו/או בתשלום שכר דירה לפי המקובל בשוק.

ברצוני לשאול:

1. האם מכתבים בסגנון זה של חברת "עמידר" נכתבו בדיעת משרד הבינוי והשיכון ושר הבינוי והשיכון, או בהנחייתם?

2. האם במסגרת הסיוע לעולים מחוסרי הדיור חייבת הממשלה לפגוע בזכויותיהם של תושבים ותיקים המתגוררים ב-44 מטרים רבועים?

3. מה ייעשה כדי למנוע פגיעה בזכויות תושבים ותיקים ולגרום להם רגש של דחייה כלפי המשימה הלאומית של קליטת העלייה?

סגן שר הבינוי והשיכון א' רביץ:

1. חברת "עמידר" היא חברה ממשלתית, המהווה חלק ממערכת השיכון. חברת "עמידר", ככל שאר זרועות מערכת השיכון, הנוחתה לעשות את מירב המאמצים לצורך השתתפות במאמץ הלאומי לקליטת העלייה.

- 2 — 3. חברת "עמידר" אינה מתכוונת לפגוע בזכויות של איש מדייניה הוותיקים, והחברה, בשיתוף ובתיאום עם הרשות המקומית, תבוא בדברים עם הדיירים הוותיקים לצורך הצעת פתרון דיור הולם, וזאת על דעת כל הנוגעים בדבר.

היו"ר ש' דיין:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת רענן כהן.

רענן כהן (המערך):

אני מודה לסגן השר על תשובתו. עם זאת, אני רוצה לשאול את אדוני סגן השר: שוכרי הדירות ניצלו את המצב הזה, ובני משפחותיהם קנו את הדירות כמחירים זולים ונוחים, ובכך נגרם יתר עוול לעולים החדשים, לזוגות הצעירים ולחיילים המשוחררים, שטרם מצאו פתרון דיור הולם, והם צריכים היום לשלם דמי שכירות גבוהים לאין ערוך מתנאי

3414. היקף האכלוס ביהודה ובשומרון

חבר הכנסת ח' רמון שאל את שר הבינוי והשיכון ביום ר' בניסן התשנ"א (21 במרס 1991):

כרצוני לשאול:

1. מה היה היקף האכלוס ביהודה ובשומרון בכל אחת מהשנים 1988 — 1990?

2. מה היקף האכלוס המתוכנן ביהודה ובשומרון בשנת 1991?

3. מה היה קצב הבנייה בכל אחת מהשנים 1988 — 1990 באזורי יהודה ושומרון?

4. מה הוא קצב הבנייה המתוכנן באזורי יהודה ושומרון בשנת 1991?

סגן שר הבינוי והשיכון א' רביץ:

1. בשנת 1989 ניתנו 2,165 הלוואות לרכישת דירה או לבנייה ביהודה ובשומרון. בשנת 1990 ניתנו 1,102 הלוואות לדירור ביהודה ובשומרון.

2. אין הכוונה של זכאים. הסיוע ניתן לפתרונות דירור לפי בחירת הזכאים. לפיכך אין לנו הערכה לגבי היקף המימושים בשנה הקרובה, זאת אומרת — העתידית. נתוני ביניים מצביעים על כך, שבארבעת החודשים הראשונים של השנה מימשו 433 זכאים הלוואות לדירור ביהודה ובשומרון.

3 — 4. קצב הבנייה ביהודה ובשומרון בשנת 1988 — כ-550 מתוך 3,000; בשנת 1989 — כ-200 מתוך כ-5,000. אני חושב שיש כאן טעות: זה לא 200, זה גם כן 550. כי בשאלה קודמת כך עניתי. בשנים 1990 — 1991 — כ-8,000 מתוך כ-100,000 יחידות דירור בפרוגרמה. זאת אומרת, ביחד, אם נסכם את שלוש השנים, אנחנו מגיעים למשהו כמו 9,100.

הי"ר ש' דיין:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת חיים רמון.

חיים רמון (המערך):

אדוני סגן השר, במעין מסיבת עיתונאים נוסעת שקיים השר שרון באחד המקומות בשומרון הוא הודיע על בנייה מתוכננת של 13,000 יחידות, דירור, לא ברור אומנם לאיזה שנים. אבל, אתה אומר שרק לשנת 1991 מתוכננות 8,000 יחידות דירור. לא אמרת מה קרה בארבעת החודשים הראשונים של השנה, שעליהם יש לכם נתונים.

סגן שר הבינוי והשיכון א' רביץ:

433: אמרתי.

חיים רמון (המערך):

433 מתוך 8,000.

סגן שר הבינוי והשיכון א' רביץ:

כן. נתוני ביניים מצביעים על כך שבארבעת החודשים הראשונים של השנה מימשו 433 זכאים הלוואות לדירור.

חיים רמון (המערך):

אני לא שואל כמה מימשו הלוואות לדירור. אני שואל: מה היה קצב הבנייה ברבעון הראשון של שנת 1991? אתה אומר שיש פער גדול. אם אנחנו לוקחים את שנת 1988 ושנת 1989, יש פער גדול בין התכנון לבין הבנייה. למעשה, בשנת 1989 בנו כ-10% מהפרוגרמה. אתה, סגן השר אומר, שמתוכננות 8,000 יחידות דירור. אני רוצה לדעת, האם באמת קצב הביצוע, השנה,

השוק, שבו הביקוש גדול מההיצע. מה המדיניות של "עמידר" להתערבות כדי להויל באופן משמעותי את תנאי הרכישה או את תשלום שכר הדירה החודשי?

אדוני סגן השר, אני רוצה לשאול שאלה נוספת: באמצעי התקשורת נמסר, ש"עמידר" ביטלה את המבצע שעליו הכריזה להכשרת דירות לעולים בהתיישבות העובדת. האם יש אמת בידיעה הזאת?

סגן שר הבינוי והשיכון א' רביץ:

ביחס לידיעה האחרונה שלך: אני שומע זאת לראשונה. מתוך הפעילות באשרד אני מכיר בהיפוכם של דברים. אכן, חברת "עמידר" עדיין נמצאת תחת ההנחיה לבוא כמגע עם יישובי עובדים וכן הלאה כדי להכשיר יותר דירות, כנ"ל בכלל ביחס לדירות במגזר העירוני. ככל שאנחנו מוצאים יותר דירות השייכות ל"עמידר", יש הוראה גורפת לשפץ אותן ולשווק אותן. ככלל אני יכול לומר לך: התשובה האמיתית להחלטת מחירי הדירות היא אחת ואין בלתי — הגדלת כמות הדירות בשוק.

3398. תוכנית להקמת עיר חדשה

חבר הכנסת מ' נפאע שאל את שר הבינוי והשיכון ביום ב' בניסן התשנ"א (17 במרס 1991):

בעיתון "הרצפון" מ-11 בינואר 1991 פורסמה תוכנית להקמת עיר חדשה, מעלה-אשר, המיועדת לקלוט 35,000 — 150,000 תושבים יהודים, ובעיקר מהגרים מברית-המועצות. לפי הפרסום, מתוכנן לגרוע 10,000 דונם משטח שיפוט של המועצה האזורית מטה-אשר, ורוב השטח המיועד הוא שטח חקלאי שיוכשר לבנייה.

חלק גדול מאדמות הכפר מעליא כלולות בשטח השיפוט של המועצה האזורית מטה-אשר.

כרצוני לשאול:

1. מה הוא המיקום המדויק של העיר המתוכננת?

2. האם תגרום בניית העיר להפקעת אדמות מתושבי מעליא?

3. נוכח החשש הקיים בקרב תושבי מעליא, האם מוכן השר להודיע שלא תהיה הפקעת אדמות לתושבי מעליא?

סגן שר הבינוי והשיכון א' רביץ:

המשרד, יחד עם המינהל, איתרו שטח של 11,500 דונם כבעלות המדינה בלבד, בין קיבוץ כברי לשלומי על הגבעות — גבעת-שעל וגבעת-חמודות — להקמת שתי שכונות: 1. גבעת-שעל — כוללת כ-7,000 דונם, תתוכנן ותצורף לנהרייה; 2. גבעת-חמודות — הכוללת כ-4,500 דונם — תתוכנן ותצורף לשלומי.

שתי פניות של השר כנודן לשינוי גבולות שיפוט שלומי ונהרייה נשלחו לשר הפנים מר דרעי, על-כמת שיקים את הוועדה שתדון ותחליט על כך.

השטח שעליו יוקמו השכונות אינו שטח חקלאי.

תכנון השכונות מתואם עם המועצה האזורית מטה-אשר. ישיבה כנודן התקיימה אצל השר בחודש פברואר 1991.

לעיקר שאלתו של חבר הכנסת מוחמד נפאע: היות שמדובר על קרקעות המדינה, אין חשש שאדמות תושבי מעליא יופקעו לבנייה.

עומד לפי הפרוגרמה? מה שאתה מסרת, אז באמת, הכצקתה?
לא בונים בכלל ביהודה ובשומרון —

סגן שר הבינוי והשיכון א' רביץ:
זאת "הצקתה", שלא בונים.

חיים רמון (המערך):

— לפי הנתונים, בעוד הכול, לרבות ראשי המתנחלים וראשי "גוש אמונים", טוענים שיש תנופת בנייה אדירה בשטחים. אם כך, משהו בנתונים האלה לוקה בחסר או לא הגיוני.

סגן שר הבינוי והשיכון א' רביץ:

קשה לי להתייחס למסיבות עיתונאים של השר. אני עונה לך בנתונים של הדרג המקצועי במשרד. מנתונים אלה אנחנו מדברים על שנת 1991 — 8,000 יחידות דיור מתוך 100,000 של הפרוגרמה.

יכול להיות, שהפער הזה נוצר על-ידי יחידות דיור שלא בפרוגרמה, של אנשים שבונים בעצמם במסגרת "בנה ביתך". זה ייתן לך את התשובה על פער בין 8,000 אולי ל-12,000 או ל-13,000. לגבי אלו, אין לנו מעקב מתמיד. אנחנו יכולים, בפוסט-מורטם, לדעת מה היה בעבר, אבל אין לנו מעקב מתמיד, מה קורה ומתי אדם בונה את ביתו בשיטת "בנה ביתך". התשובות הללו הן מהדרג המקצועי, שברור כלל איננו מתראין לעיתונות.

עמיר פרץ (המערך):

אתה משווק את כל החלקות ל"בנה ביתך".

סגן שר הבינוי והשיכון א' רביץ:

למה לא, מי שבא יקבל קרקע.

עמיר פרץ (המערך):

למה אתה לא מנהל מעקב?

סגן שר הבינוי והשיכון א' רביץ:

אין שום עניין לנהל מעקב, כי זה לא בתקציב של המשרד.

עמיר פרץ (המערך):

אתה לוחץ על כפתור המחשב.

סגן שר הבינוי והשיכון א' רביץ:

זה לא בתקציב המשרד, אדוני. אם אין מעקב זה לא בתקציב.

היו"ר ש' דיין:

סגן השר, זה לא דו"שיח.

אבקש ממך, לפני שאתה יורד, להשיב על שאלתא של חבר הכנסת צירלי ביטון.

סגן שר הבינוי והשיכון א' רביץ:

אני מבקש את סליחתכם, עד שאמצא אותה.

(קורא את התשובה על שאלתא מס' 3394, ראה עמ' 3630.)

היו"ר ש' דיין:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת צירלי ביטון.

צירלי ביטון (הפתרים השחורים):

אדוני סגן השר, אני מבקש לדעת, אם האנשים שלא זכו במכרז לא זכו משום שלא עמדו בתנאים ובמפרט, ולגבי החברות שכן זכו, האם אתה יכול לומר לנו, מה מספר הקרוונים שהועברו מעבר ל"קו הירוק", או שמתכוונים להעביר לשם בעתיד הקרוב.

סגן שר הבינוי והשיכון א' רביץ:

ובכן, אשר אלאה שלא זכו, כפי שאתה אומר, חבר הכנסת צירלי ביטון, הם לא זכו כי הם לא עמדו בתנאים.

אשר לקרוונים מן הסוג הזה מתוצרת חרץ, עד כמה שידוע לי, אף אחד מהם לא הועבר מעבר ל"קו הירוק".

היו"ר ש' דיין:

תודה רבה. יעלה ויבוא סגן שר החינוך והתרבות להשיב על שאלות.

3481. תמריצים לעובדי הוראה

ביישובי בקעת-הירדן

חבר הכנסת מ' גולדמן שאל את שר החינוך והתרבות ביום כ"ג באייר התשנ"א (7 במאי 1991):

בביקורי במועצה האזורית בקעת-הירדן נוכחתי לדעת, כי עובדי ההוראה והחינוך במקום אינם נכללים במסגרת הרשימה שאושרה לצורכי זכאות לתמריצים המיועדים לעובדים אלה, כפי שהם נכללים בערי הפיתוח וכן ביהודה ובשומרון.

ברצוני לשאול:

1. מה הם הקריטריונים הדרושים על-מנת להיכלל ברשימה זו?

2. מדוע אין יישובי בקעת-הירדן נכללים ברשימה זו?

3. האם יצורפו יישובי בקעת-הירדן לרשימה זו?

סגן שר החינוך והתרבות פ' גולדשטיין:

כל עובדי ההוראה כמושבים אשר בתחום המועצה נהנים מהתמריצים המיוחדים כמפורט בחוזר מנכ"ל התשנ"א — א, 1, מיום י"ב באלול התשנ"א, 1 בספטמבר 1990. כדי להקל על חבר הכנסת גולדמן, יש בידי החוזר הזה, ואני אתן לו אותו כשארד מהדוכן.

היו"ר ש' דיין:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת גולדמן.

מיכה גולדמן (המערך):

אדוני סגן השר, אני מכיר את החוזר מ' 1 בספטמבר 1990. בחוזר של משרד החינוך מהתאריך שהזכרתי לא מופיעים אותם תמריצים שזכאים להם היישובים הסמוכים לבקעת-הירדן ויישובי יהודה ושומרון. צריך לדעת, ואני בטוח שגם אתה יודע, שיישובי בקעת-הירדן נמצאים עמוק יותר מהקו שנקבע לתמריצים לאזורי פיתוח בגוש-הירדן. אם מרחק יישובי יהודה ושומרון הוא בין 15 ל-30 ק"מ, יישובי בקעת-הירדן נמצאים במרחק של 60 ק"מ, והם זכאים למעמד של אזור פיתוח א' וא' פלוס. מזה הם לא נהנים, והתמריצים שלהם זכאים מורים הם בשל שנות ותק, שנת השתלמות ודמי מעבר. ברשימה של 1 בספטמבר 1990 — כל המורים ביהודה ובשומרון נהנים מאותם תמריצים, ומושבי בקעת-הירדן וקיבוצי בקעת-הירדן, לרבות העיר מעלה-אפרים, לא זוכים לאותם תמריצים כפי שזוכים להם יישובים הנמצאים 15 — 20 קילומטר מאזור פתח-תקווה — כפר-סבא.

סגן שר החינוך והתרבות פ' גולדשטיין:

אדוני היושב-ראש, חבר הכנסת גולדמן, העובדות והנתונים שמסרת הם אכן נכונים, בעיקר כשאתה מצטט מחוזר המנכ"ל, שרציתי לחיות לך אבל כבר לא אתן לך, שהרי הוא מצוי בידך.

יוצרים מצב של קשר ישיר בין המנהל, הרשות המקומית ובית-הספר?

סגן שר החינוך והתרבות פ' גולדשטיין:

שאלתו של חבר הכנסת פרח נכונה, אבל אני חושב שהיא צריכה להיות מופנית לראש רשות מקומית זו או אחרת, ולא למשרדנו. אני חושב, שאלו היה מצב אחר, עלול היה להיות מצב שבו ראש רשות מקומית יטען: אל תתערבו בענייני. אבל היות שאנו עוסקים בהסעות לתלמידי החינוך המיוחד, משרד החינוך והתרבות מצא לנכון להיות מעורב, אבל לא להיות מעורב יותר מדי. אני חושב שהקשר בין הרשות לבין גף הבטיחות, או אותו גף שמטפל בהיסעים במשרד החינוך, דיו מבחינתנו.

היו"ר ש' דיין:

סגן שר החינוך והתרבות ישיב על שאלתא מס' 3516, של חבר הכנסת יעקב צור.

3516. אולפנים לעולים

חבר הכנסת י' צור שאל את שר החינוך והתרבות ביום א' בסיוון התשנ"א (14 במאי 1991):

נמסר לי, כי בירושלים פועלות כ-60 כיתות אולפן השייכות לעמותות חרדיות ודתיות, ובאזורים מסוימים אין אולפנים כלליים וממלכתיים.

ברצוני לשאול:

1. מדוע חרג משרד החינוך מהשיטה הקודמת, שלפיה השתייכו כל האולפנים לגופים ממלכתיים?
2. האם מוכן השר להבטיח, שלכל עולה תינתן זכות הבחירה בסוג האולפן שבו הוא לומד?
3. האם נשקל לחזור לשיטה שהיתה בעבר?

סגן שר החינוך והתרבות פ' גולדשטיין:

אף שחבר הכנסת צור איננו, אני מבקש להשיב.

1, 3. בעבר, כשהקליטה היתה קליטה מוסדית באמצעות משרד הקליטה, הופעלו האולפנים בשתי מסגרות: האחת — אולפן במרכז קליטה שבו התגורר העולה, והשנייה — במסגרת אולפנים עירוניים שהופעלו על-ידי עיריית ירושלים. עם שינוי צורת הקליטה לקליטה ישירה, הציע האגף לחינוך מבוגרים לעיריית ירושלים לפתוח אולפנים בכל שכונות העיר כדי לקלוט את העלייה החדשה. בשל קשיים תקציביים הרחיבה עיריית ירושלים את המערכת שלה בשני אולפנים נוספים, בסך הכול חמישה אולפנים. את שאר העולים קלטנו באמצעות מערכת המתנ"סים וגופים ציבוריים אחרים — ארגוני נשים, התאחדויות עולי ברית-המועצות וכו'.

2. לכל עולה ניתנת הזכות לבחירה אם הוא מעוניין באולפן בשכונתו, ובחירתו היא בלעדית לאופי האולפן.

בגדון המידע שבשאלתא, הנתונים הם מוטעים, ולהלן הנתונים העדכניים להיום: 38 אולפנים כלליים — 166 כיתות; אולפנים בעלי רקע דתי-לאומי — תשעה אולפנים, 44 כיתות; בעלי רקע דתי-חרדי — שמונה אולפנים, 31 כיתות.

כל ההחלטות האלה הן פועל יוצא של החלטות ממשלה. אם אתה טוען כלפי ההחלטה הזאת, אתה צריך לפנות לכתובת אחרת, ולא לי להשיבך דבר.

3515. הסעות תלמידים בחינוך המיוחד

חבר הכנסת י' פרח שאל את שר החינוך והתרבות ביום א' בסיוון התשנ"א (14 במאי 1991):

במהלך השנת הלימודים האחרונה נתגלו בעיות בלתי פוסקות בתחומים שונים הקשורים להסעת תלמידי הכיתות לילדים עם הפרעות מאזור קריית-ביאליק לבית-הספר של החינוך המיוחד "אום", "אופקים" ו"בארי".

שעת האיסוף של הילדים ושעת פיזורם בכתים לא היו סדירות. לעתים עשו הנהגים דין לעצמם והחליטו לאסוף את הילדים ולפזרם מוקדם יותר, דבר שפגע בסדר-היום בבית-הספר. היו אף מקרים, שבהם הושארו ברחוב לברם ילדים, אשר יכולת השיפוט, כוחן המציאות וההתמצאות שלהם יורדים.

הנהגים לא מיומנים בטיפול במצבי משבר. מצב זה מעלה את השאלה של פיקוח על הילדים בזמן הנסיעה עצמה.

ברצוני לשאול:

1. האם מוכר הנושא למשרדך?

2. אם כן — מה יעשה על-מנת להגביר את הפיקוח על הנהגים ועל-מנת לוודא, שהם אכן עומדים בקריטריונים ובתנאי החווה?

3. האם אין צורך בהשגחה ובליזוי צמוד של ההסעות הללו על-ידי מלווה מיומן, שיוכל לטפל במצבי המשבר שעלולים לצוץ במהלך הנסיעה?

סגן שר החינוך והתרבות פ' גולדשטיין:

1—3. הסעות מאורגנות לתלמידי החינוך המיוחד מתבצעות באמצעות הרשות המקומית בהתאם להנחיות ולמדיניות גף הסעות והצטיידות במשרדנו, אשר אף מוציא נוסח אחיד להסכם של הרשות המקומית עם חברות ההסעה.

מחלקת הבטיחות, יחד עם קציני הביטחון כרשויות המקומיות, מבצעת ביקורות במהלך הסעות מאורגנות לתלמידים.

אני חוזר ומדגיש, כי האחריות חלה על הרשות המקומית, כאשר זו חייבת לפעול בהתאם להוראות ולהנחיות של משרדנו.

היו"ר ש' דיין:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת פרח.

יתודה פרח (הליכוד):

מקובל עלי שהעניין הזה נתון באחריותה של הרשות המקומית. אם קורה כדבר הזה, סימן שיש איזה פגם שהוא שמשרד החינוך חייב להתערב בו. שאלתי היא: מדוע לא תשותף הנהלת בית-הספר שמסיעה את הילדים האלה בתוך אותו חחה שנחתם עם החברה שמסיעה ילדים — ואז אנחנו

— בחירת נציגי הכנסת לגוף הבוחר את מועצת הרבנות הראשית; הצעת חוק אמנת האג (החזרת ילדים חטופים) —

ה. בחירת נציגי הכנסת לגוף הבוחר את מועצת הרבנות הראשית *

חבר הכנסת שלמה דיין — 57 קולות; חבר הכנסת שמואל הלפרט — 45 קולות; חבר הכנסת יצחק לוי — 50 קולות; חברת הכנסת עדנה סולודר — 35 קולות; חבר הכנסת יאיר צבן — 34 קולות; חבר הכנסת גרשון שפט — 49 קולות.

לפיכך נבחרו כנציגי הכנסת לגוף הבוחר את חברי מועצת הרבנות הראשית לישראל חמישה חברי כנסת, ואלו הם: שלמה דיין, יצחק לוי, גרשון שפט, אלי דיין ושמואל הלפרט. הצלחה וברכה לנבחרים ולבחרים.

היו"ר ש' דיין:
חברי הכנסת, אני רוצה להביא לידיעתכם פרוטוקול של ועדת הקלפי למניין קולות המצביעים לבחירת נציגי הכנסת לגוף הבוחר את חברי מועצת הרבנות הראשית לישראל. אלו התוצאות:

השתתפו בהצבעה 94 חברי כנסת. מספר הקולות הכשירים — 94. חבר הכנסת אברהם בורג קיבל 44 קולות; חבר הכנסת משה גפני — 39 קולות; חבר הכנסת אלי דיין — 46 קולות;

ו. הצעת חוק אמנת האג (החזרת ילדים חטופים), התשנ"א — 1991 **

(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

ילד, בטרם חלפה תקופה של שנה, מצווה הרשות הנוגעת בדבר, הווי אומר הרשות השיפוטית, להחזיר את הילד לאלתר. המגבלות הייחודיות הן, אם הוכח שהילד כבר השתלכ בסביבתו החדשה, ועוד שתי מגבלות חשובות המופיעות בגוף האמנה — האחת מהן קובעת, שאם קיים חשש חמור שהחזרתו של הילד תחשוף אותו לנזק פסי או פסיכולוגי או תעמיד אותו בדרך אחרת במצב בלתי נסבל, והסתייגות אחרונה הקובעת, שאם הילד מתנגד להחזרתו, והוא הגיע לגיל או לרמת בגרות שבהם מן הראוי להביא בחשבון את השקפותיו. האמנה חלה על כל הילדים שנחטפו בטרם מלאו להם 16 שנה.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אילו הסתייגויות יש לגבי תקופה של מעל שנה?

אוריאל לין (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):
לגבי תקופה של מעל שנה האמנה לא חלה, ואנחנו חוזרים לדיון הרגיל שקיים היום.

אני רוצה להדגיש, שאמנה זו חלה על ילדים עד גיל 16. אשר לילדים מעל גיל 16, מאחר שדעתו של הילד חשובה מאוד, והוא גם מעורב באופן פעיל יותר בהליכים, אי-אפשר להפעיל באופן כמעט אוטומטי את תנאי האמנה.

אנחנו צריכים להבין, שברגע שחוקנו את החוק הזה ונתנו תוקף של חוק פנימי לתנאי האמנה, מה שיקבע מבחינת הדיון הפנימי כאן בישראל הם גם סעיפי האמנה ממש, להוציא שינויים קטנים שהוועדה שקלה והחליטה אם לקבלם או לא לקבלם. על-פי החוק מוקמת רשות מרכזית, והרשות המרכזית היא זו שצריכה לדון בנושא ולתת לו טיפול שונה. זאת אומרת, האדם, זה שמבקש את הסעד, אינו צריך לפנות הוא עצמו לבית-המשפט או לערכאה שיפוטית. יש רשות מרכזית שהיא אחראית לטיפול בנושא. בישראל הרשות המרכזית הזאת תהיה היועץ המשפטי לממשלה. הוא יפעיל את מערכת פקדי הסעד לצורך הטיפול בעניין הזה, הוא יהיה זה שפונה לבית-המשפט, והוא יהיה זה שמפעיל כעצם את הבקשות הנחוצות על-פי האמנה. כך אין כאן ההוצאה שבה עומד, בדרך כלל, אדם שצריך לפנות לערכאות שיפוטיות. נוסף על כך, גם הטיפול בהוצאות ההליכים השיפוטיים מוטל על המדינה ואינו מוטל על מי שמתדיין או מי שנפגע ופונה בעניין זה.

אנחנו צריכים להבין שקיבלנו את זה כאן כחוק פנימי, וזה פועל בשני הכיוונים. הווי אומר: יחסי גומלין מלאים. אם

היו"ר ש' דיין:
רבתי חברי הכנסת, אנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום: הצעת חוק אמנת האג (החזרת ילדים חטופים), התשנ"א — 1991. קריאה שנייה וקריאה שלישית. יציג את החוק יושב-ראש ועדת החוקה, חוק ומשפט חבר הכנסת אוריאל לין. בבקשה.

אוריאל לין (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):
כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מתכבד להביא לקריאה שנייה ולקריאה שלישית את הצעת חוק אמנת האג (החזרת ילדים חטופים), התשנ"א — 1991. חוק זה נדון בכנסת בקריאה ראשונה ביום כ"ז בתשרי התשנ"א, 16 באוקטובר 1990, והועבר לוועדת החוקה, חוק ומשפט. החוק הגיש ללא הסתייגויות.

אני רק רוצה בפתח דברי לציין, שבטרם התחלנו לדון בחוק זה הוכאה הצעה לסדר-היום על-פי הצעתו של חבר הכנסת חיים אורון בעניין הצטרפות ישראל לאמנת האג. אנחנו קיימנו דיון בהצעה לסדר-היום ולאחר מכן סיימנו את הטיפול בחוק. אין ספק בכך שההצעה לסדר-היום של חבר הכנסת חיים אורון זיזרה וגרמה לכך שהוועדה סיימה את החקיקה בחוק זה, אבל דומני שעם הצטרפות ישראל לאמנה ומימו של חוק זה — זו גם תשובה על ההצעה לסדר-היום של חבר הכנסת חיים אורון.

הדבר המרכזי העומד לפנינו הוא בעצם השבה מהירה של המצב לקדמותו בכל מקרה שבו מתבצעת חטיפת ילדים והעברתם ממדינה אחת למדינה אחרת. בדרך כלל, הדיון בנושאים אלה ממושך גם כשמדובר בחטיפת ילדים, או כשמדובר באחזקת ילדים. הדיונים נמשכים זמן רב בבתי-המשפט, והם לא נותנים תשובה ומענה מהירים על מצב שבו חוטפים ילד ומעבירים אותו ממדינה למדינה, שכן החוק הקובע הוא תמיד חוק המדינה שכפניה מובא הנושא, אפילו מדובר במקרה של חטיפת ילדים. האמנה נוצרה על-מנת לתת תשובה ומענה מהירים על מקרים אלה של חטיפת ילדים. כלשון האמנה, המטרות המרכזיות הן קודם-כול להבטיח את החזרתם המיידית של ילדים ולהבטיח כי זכויות משמורת וביקור, על-פי הדיון של מדינה מתקשרת, יכובדו ביעילות כשאר המדינות המתקשרות.

הדבר העומד על הפרק הוא גם מבחן מהותי, וכאן האמנה קובעת הבחנה בין חטיפה והחזקה של ילד לתקופה של שנה ובין תקופה שהיא פחות משנה. בכל מקרה שמדובר בחטיפת

* "דברי הכנסת", חוברת זו, עמ' 3627.

** "דברי הכנסת", חוב' א', עמ' 53; נספחות.

היו"ר ש' דיין:
אני מצרף את קולותיהם של חברי הכנסת קורפו ועוזון.
זו הצבעה מס' 1.

ה צ ב ע ה	
בכד סעיפים 1 — 7 והתוספת	12 —
נגד	— אין
נמנעים	— אין
סעיפים 1 — 7 והתוספת נתקבלו.	

היו"ר ש' דיין:
הצעת החוק עברה בקריאה שנייה. אנו ניגשים עכשיו
להצבעה, מס' 2, על החוק בקריאה שלישית.

ה צ ב ע ה	
בכד החוק	12 —
נגד	— אין
נמנעים	— אין
חוק אמנת האג (החזרת ילדים חטופים), התשנ"א — 1991, נתקבל.	

היו"ר ש' דיין:
חוק אמנת האג (החזרת ילדים חטופים),
התשנ"א — 1991, הכולל שבעה סעיפים ותוספת חלקים
שונים, נתקבל.

יחטף ילד מישראל, כמובן, אדם שגר בישראל או שהוא תושב
ישראל יוכל לקבל סעד מהיר מאותה מדינה זרה שהיא אחת
המדינות המתקשרות, והיא תהיה מצווה להפעיל את כל
ההליכים על-מנת להחזיר את הילד. לעומת זאת, אם נחטף ילד
במדינה זרה והוא מובא לישראל, אנחנו מחויבים באותם
הליכים ובאותם כללים שבהם מחויבות מדינות האמנה.

עם אישור חוק זה בקריאה שנייה ובקריאה שלישית,
מדינת ישראל מצטרפת לאמנה באופן מלא. קיבלתי הודעה
מהאגודה הבין-לאומית לזכויות הילד, שגם אומרת לי מה יהיה
תוכנה של ההודעה שתפורסם בהתאם לאמנה זו. תודה רבה.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
כמה מדינות כבר הצטרפו לאמנה?

אוריאל לין (יור' ועדת החוקה, חוק ומשפט):
איני יודע ברגע זה.

היו"ר ש' דיין:
חבר הכנסת אורון, האם אתה מסתפק בדברי
היושב-ראש?

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):
בהחלט.

היו"ר ש' דיין:
אם כן, הנושא יורד מעל סדר-היום.

רבותי חברי הכנסת, אנו ניגשים כעת להצבעה בקריאה
שנייה על הצעת חוק אמנת האג (החזרת ילדים חטופים),
התשנ"א — 1991. החוק כולל שבעה סעיפים ותוספת.

חיים קורפו (הליכוד):
אבקש לצרף את קולי.

יוסף עוזון (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
אבקש לצרף גם את קולי.

ז. הצעת חוק הצהרות מוות (תיקון), התשנ"א — 1991 *

(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

חוק הצהרות מוות (תיקון), התשנ"א — 1991. החוק כולל
סעיף אחד. זו הצבעה מס' 3.

יוסף עוזון (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
אני מבקש לצרף גם את קולי.

ה צ ב ע ה	
בכד סעיף 1	8 —
נגד	— אין
נמנעים	— אין
סעיף 1 נתקבל.	

היו"ר ש' דיין:
חוק הצהרות מוות (תיקון), התשנ"א — 1991, נתקבל
בקריאה שנייה. אנו ניגשים עתה להצבעה בקריאה שלישית

היו"ר ש' דיין:
רבותי, אנו עוברים לסעיף הבא: הצעת חוק הצהרות
מוות (תיקון), התשנ"א — 1991, בקריאה שנייה ובקריאה
שלישית. יציג את החוק יושב-ראש ועדת החוקה, חוק ומשפט
אוריאל לין.

אוריאל לין (יור' ועדת החוקה, חוק ומשפט):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מבקש להביא
לקריאה שנייה ולקריאה שלישית את הצעת חוק הצהרות מוות
(תיקון), התשנ"א — 1991. הצעת החוק נדונה בכנסת בקריאה
ראשונה ביום ט"ז באייר התשנ"א. היא מוגשת ללא הסתייגויות
לקריאה שנייה ולקריאה שלישית.

החוק קצר, בן סעיף אחד, והוא בא להעניק סמכות למתן
החלטה על הצהרות מוות לכל בית-משפט מחוזי ולא רק
לבית-המשפט המחוזי בירושלים. תודה רבה.

היו"ר ש' דיין:
רבותי, אנחנו ניגשים עתה להצבעה בקריאה שנייה על

* "דברי הכנסת", חוב' כ"ז, עמ' 3307, נספחות.

— הצעת חוק הצהרת מוות (תיקון); הצעת חוק חסינות חברי הכנסת, זכויותיהם וחובותיהם (תיקון מס' 11) —

על חוק הצהרות מוות (תיקון), התשנ"א — 1991. זו הצבעה מס' 4.

— אין
חוק הצהרות מוות (תיקון), התשנ"א — 1991,
נתקבל.

ה צ ב ע

בעד החוק

7 —

נגד

— אין

היו"ר ש' דיין:

חוק הצהרות מוות (תיקון), התשנ"א — 1991, נתקבל.

ח. הצעת חוק חסינות חברי הכנסת, זכויותיהם וחובותיהם (תיקון מס' 11), התשנ"א — 1991 * (קריאה ראשונה)

היו"ר ש' דיין:

אנחנו עוברים להצעת חוק חסינות חברי הכנסת, זכויותיהם וחובותיהם (תיקון מס' 11), התשנ"א — 1991, בקריאה ראשונה. יציג את החוק יושב־ראש ועדת הכנסת, בבקשה.

חיים קורפו (יו"ר ועדת הכנסת):

אדוני היושב־ראש, כנסת נכבדה, התיקון המוצע לחוק חסינות חברי הכנסת בא של העובדה שבכנסת השתיים־עשרה נוצר תקדים, אשר לא היה בכנסות הקודמות, והוא שחבר כנסת שלח כ־400,000 דברי דואר כדי לקדם יוזמת חקיקה שלו. עד היום לא נזקקה הכנסת לתיקון הזה. כי חברי הכנסת נהגו למעשה במשורה, והתקציב שהועד למטרה זאת לא מוצה עד תומו.

יש עניין דומה בסעיף 11(ב) לחוק, באשר לשיחות טלפון פטורות מתשלום. גם שם הוכנס תיקון אשר אפשר לוועדת הכנסת לקבוע מגבלה למספר השיחות שחבר הכנסת יהיה זכאי להן במשך שנה. הוא הדין היום. אנחנו מבקשים לתקן את סעיף 11(ד), אשר יסמך את ועדת הכנסת לקבוע מגבלה למספר דברי הדואר שחבר הכנסת רשאי לשלוח במשך שנה.

יש לזכור, שהסעיף מתוקצב היום בתקציב הכנסת. מיועדים לו 420,000 שקל, המאפשרים לשלוח כ־600,000 דברי דואר במשך שנה — לכל חברי הכנסת במשך שנה. ודאי שלא נוכל לעמוד במסגרת התקציב, אם כל חבר כנסת ירשה לעצמו לשלוח מאות אלפי מכתבים לקבוצות שלמות של אוכלוסייה כדי לקדם עניין זה או אחר.

ועדת הכנסת קיימה שתי ישיבות בנושא זה, והחליטה לתקן בראש ובראשונה את חוק חסינות חברי הכנסת, כדי להסמך את ועדת הכנסת. למעשה, ועדת הכנסת כבר החליטה, שאם יתקבל החוק הזה, החלטתה היא, שחבר כנסת יוכל לשלוח 15,000 דברי דואר פטורים מתשלום במשך שנה.

אני מבקש מן הכנסת לקיים את הדיון, אם יש רשומים לדיון — אני מניח שמספרם מועט — ולהצביע על העברת הצעת החוק לוועדת הכנסת להכנתה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית.

היו"ר ש' דיין:

יש רשימה ארוכה של דוברים. מי שלא יהיה באולם כשאקרא את שמו לא יוכל אחר כך לעלות לדוכן. ראשון הדוברים, חבר הכנסת יאיר צבן — איננו. חבר הכנסת אברהם שוחט, בבקשה. אחריו — חבר הכנסת חיים אורון.

אברהם שוחט (המערך):

אדוני היושב־ראש, כנסת נכבדה, אני תומך בהצעה שהביא יושב־ראש ועדת הכנסת. אני חושב שחבר הכנסת צריך

* רשומות (הצעות חוק, חוב' 2054).

ויכול לשמור קשר עם ציבור בוחריו בהרכב מאוד דרכים אחרות. אני חושב שחבר הכנסת רענן כהן מצא פריצה, וניצל אותה. זכותו היתה לעשות זאת, אבל אני חושב שהוא החטיא את המטרה, אם חשב שישמש מודל לחיקוי לכל חברי הכנסת.

אני חושב שלקשר עם הציבור יש ערוצים שאינם עולים כל כך הרבה כסף כמשלוח מכתבים: פעילות בשטח, פגישות עם אנשים, כתיבת מאמרים בעיתונים, התבטאות שמוצאת את דרכה לאמצעי התקשורת. לא חסרות במות לחברי כנסת להביע דעתם, להציג את פועלם, לתת ביטוי להשקפת עולמם, לתת ביטוי לרצונם. הקשר האישי מאמצעות משלוח מכתבים היה גורר את הכנסת להוצאות אדירות, ללא כל הצדקה. כפי שאמרתי, מצא חבר הכנסת רענן כהן פריצה למטרה נכבדה מאוד, שבה הוא עוסק הרבה מאוד זמן — נושא של חיילים משוחררים, בנינו ובנותינו המשתחררים מצה"ל, והדאגה לכך שבצאתם מהצבא יוכלו לקבל מהמדינה פתרונות. אבל בין זה לבין משלוח 400,000 מכתבים, אם אינני טועה —

רענן כהן (המערך):
390,000

אברהם שוחט (המערך):

— במחיר כה גבוה לכנסת, לדעתי הדבר חורג מן הטעם הטוב, אף שמבחינה חוקית, כפי שברור לכולנו, הוא יכול היה לעשות זאת.

התיקון המוצע בחקיקה — אני מבין שהוא הומלץ או אומץ על־ידי רוב חברי ועדת הכנסת — הוא תיקון שיש בו מן ההיגיון: הוא לא פוגע בפעילותו של חבר הכנסת, הוא מאפשר לו ליצור קשר בערוצים שהזכרתי קודם ולהעביר את מסריו לכלל הציבור במדינת ישראל. אתמון בהצעת החוק, ואני מקווה שתושלם במהרה ההכנה לקריאה השנייה ולקריאה השלישית, כדי שהעניין ייכנס לממדים ולפרופורציות המתאימים. תודה רבה.

היו"ר ש' דיין:

תודה רבה. רשות הדיבור לחבר הכנסת חיים אורון, ואחריו — לחבר הכנסת אמנון רובינשטיין.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אדוני היושב־ראש, חברי הכנסת, אני תומך בתיקון שהציעה ועדת הכנסת, ואני חושב שצריך לקבל אותו במתכוונותו. בקשר לתיקון הזה — וכבר העיר קודמי על כך, ואני לא רוצה להשתמש בניסוחים כגון: כשר, אבל... אני לא עוסק בהיבט הפורמלי של משלוח קרוב ל־400,000 מעטפות.

אנחנו צריכים לומר במלוא גילוי הלב והכנות — אנחנו, חברי הכנסת, ואני מדבר כלשון "כולנו אשמו", מצליחים במהלך החודשים האחרונים — כל פעם באירוע אחר, שכל

אני חוזר ואומר בכל הזדמנות, אין שום ערובה לכך שדמוקרטיה תפעל ושייבחרו אנשים טובים בפוליטיקה. אבל יש שיטות שיש להן נטייה גדולה יותר להביא לשבר בכללי המשחק הדמוקרטי ויש שיטות שיש להן נטייה קטנה יותר להביא לשבר בכללי המשחק הדמוקרטי. אבל, זאת אגב אורחא, בתגובה על דברים שאמר חבר הכנסת אורון.

אני רואה כיצד כל סממן של ריסון עצמי נעלם מן הכנסת. אני מצטער ומצער על כך. למשל, ואני אומר את זה לגבי עצמנו כסיעות אופוזיציה — לא אכפת לי לדבר כאן בגילוי לב — במשך שנים לא היתה מגבלה על הגשת הצעות אי-אמון. כל חבר כנסת שהיה מוכר כסיעה יכול היה להגיש הצעת אי-אמון, ולא כל שכן סיעות אופוזיציה גדולות יותר. במשך שנים חיתה הכנסת עם המציאות הזאת בלא שחברי כנסת וסיעות האופוזיציה יעשו בה שימוש מופקר. והנה, אנחנו רואים בכנסות האחרונות, שהגשת הצעת אי-אמון הפכה עניין שגרתי לחלוטין, וכעצם מכשיר שכמעט נדרש מסיעת אופוזיציה שתזדקק לו חדשות לבקרים. הגדיל לעשות חבר כנסת אחד שהיה סיעת יחיד, שהגיש בעת כהונתה של כנסת אחת כמה מאות הצעות אי-אמון בכנסת, ושישב לחלוטין את סדריומה. ואז, מה קרה? ועדת הכנסת קיבלה החלטה והקציבה מכסות, ויש על זה ויכוח, ואני כסיעת אופוזיציה גם כן מתקומם על כך, אבל מכיוון שלא השכלנו להפגין ריסון עצמו, נאלצנו לכוול את עצמנו.

אחת דבר קרה באביב שעבר, בנושא חירות הפעולה של חברי הכנסת, שהיתה מוכרת בכנסת מימים ימימה, לפרוש מסיעתם ולעבור לסיעה אחרת. לאחר מה שקרה בפסח של השנה שעברה — ומה שקרה הוא מסוג הדברים שאנחנו כולנו רוצים לשכוח אותם — כאשר חברי כנסת עמדו כאן במכירה פומבית לכל המרבה במחר, הגבילה הכנסת בצורה דרסטית את חופש הפעולה של חברי הכנסת, וטוב שעשתה כך. אבל היא היום יוצאת-דופן בפלמנטים מבחינת החקיקה הזאת, כלומר, היא נאלצה לשים אזיקים במקום שאחרים לא נוזקים לאזיקים.

וכעת אנחנו רואים, שאותו דבר אחד בודד שנותר לנו לפליטה, שבו סממנו על הריסון העצמי של חבר הכנסת, משלוח המכתבים, גם אותו אנחנו נאלצים — לגבי, על כורחי — לכוול ולהגביל בגלל שימוש לרעה שנעשה בחופש הזה.

תסלחו לי על ההרהור הפילוסופי הזה, אבל אני תומך בכל האמצעים האלה, בכל האזיקים, הכבלים והשרשראות, כי האלטרנטיבה גרועה הרבה יותר. אבל משו קרה לדמוקרטיה הישראלית ולכנסת, לבית-המחוקקים, שאנחנו שכחנו את כלל הברזל של חברה תרבותית ומתוקנת, שלפיו אתה לא משתמש בכל הכוח שיש לך כדי להשיג את מטרתך.

והסמל הכי מכוער והכי מרתית של התופעה הזאת של אובדן הריסון העצמי הוא עניין מימון המפלגות. זה העניין החמור ביותר — אני מדבר עלינו כקולקטיב, אתם יודעים מה עמדת, ועל כן פניתי לבית-המשפט הגבוה לצדק — שבו אנחנו פשוט מאוד נותנים לציבור הרחב דוגמה כיצד שלא לנהוג. אנחנו נותנים לציבור הרחב דוגמה למישהו שאומר: יש לי כוח ביד, אני מחזיק את השיכר, את השיכר הזה אני מנצל לטובתי.

איזו זכות מוסרית יש לנו לפנות לאחרים בציבור הנוהגים בחוסר ריסון עצמי? מה אנחנו יכולים לומר לוועדי עובדים שנוהגים בצורה בלתי אחראית, שמחזיקים את היד על השיכר וסוגרים שירות חיוני רק כדי להיטיב עם עצמם?

אחד שונה ממשנהו, והם לא דומים, לא אחידים, לא באותה רמה — אנחנו מצליחים להוריד עוד ועוד את מעמדה של הכנסת בעיני הציבור.

צר לי, חבר הכנסת כהן, אני רואה במעשה הזה אחד מן המעשים הנוכחים כאשר מונים את מעלליה של הכנסת הנוכחית בחוגים של תלמידים או בערבי שישו ובמקומות שונים — בחוגים אלה אתה שומע את ספירת המלאי הלא-מחמיאה לחברי הכנסת כולם ולכנסת כולה. היה סיפור המעטפות, היה סיפור הדיווחים על הכנסה, אחוז כה גדול של חברי כנסת שכחו, לא ידעו, לא אמרו, לא התכוונו וכו' וכו', וכמובן — לא באותה קטגוריה — דברים שאנחנו כולנו מוכים בהם; כולנו — גם חברי הכנסת שידע לא היתה אף לא באחד מהנושאים האלה. כשאתה מופיע, בעיקר בפני בני נוער, לא אחת אתה צריך להתחיל את דבריך בהתנצלות, שלא היתה לך יד בייחודיים, ואין לך עיסוק נוסף, והצבעת נגד מימון מפלגות, ואתה לא שולח 400,000 מעטפות. אני לא אומר שהכול אותו דבר, אבל הכול גורם לכך שהכנסת מאבדת, אני כבר לא מדבר על הדר כעל חלק מהבית, אני לא מדבר על יראת כבוד, במונחים אולי של כל הבית הזה, אלא במונחים מאוד מאוד אלמנטריים ופשוטים, של מידה, של מכובדות, של אחריות כלפי התפקיד שאנחנו צריכים לשדר אל העם כולו.

זה לא נושא לוועדות אתיקה, זה לא נושא לתיקונים בתקנון חדשים לבקרים, אם כי גם אלה דרושים. הציבור משדר אלינו בעוצמה רבה. מחר יתנהל פה דיון ממושך יותר על יחס הכנסת אל התנועות השונות — אני לא זוכר איך הנושא מנוסח בסדר-היום — התובעות שינוי שיטת הממשל. כמי שאינו רואה הרבה מזור בהצעות השונות לשינוי שיטת הממשל, פחות מחברים אחרים, אני יודע, שאם חסר רובר נורמטיבי בסיסי כלשהו, כל דרך ממשל יכולה להמאס עצמה על הציבור כולו. אנחנו משרדים מתוך הכנסת הזאת כמה שדרים, שהסך-הכול שלהם מחזק אמירה בוטה שהושמעה מעבר לגבעה: נמאסתם.

אני חושב, שטוב עשתה ועדת הכנסת, שהבהירה מהר את מה שדרוש הבהרה בתחום התקנון, ואני חושב שמוטב היה שההתרחשות הזאת של שקי הדואר שנשלחו, או לא נשלחו, לא היתה מתרחשת.

אני לא בטוח, חבר הכנסת רענן כהן, אם זאת הדרך שבאמצעותה יעבור חוק החיילים המשוחררים. אני בטוח שזה לא הוסיף כבוד לכנסת, וחבל.

הי"ד ש' דיין:

תודה. רשות הדיבור לחבר הכנסת אמנון רובינשטיין, ואחריו — לחבר הכנסת אריה אליאב.

אמנון רובינשטיין (תנועת המרכז — שינוי):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני חושב שטוב עשתה ועדת הכנסת, שהביאה בפנינו את החוק הזה, אבל חבל שהיינו זקוקים לו. אני אומר זאת בהמשך לדברים שאמרתי לגבי תיקון אחר לחוק-יסוד: הכנסת, שנגע למעבר של חבר מסיעה לסיעה וכיצד באלה מעשיות לא נעיומו.

לאט לאט אנחנו סוגרים את הפרצות, וסגירת הפרצות הזאת היא אינדיקציה לשבירת כללי המשחק. אני מסכים עם מה שאמר חבר הכנסת אורון לפני. שום שיטה לא מחזיקה מעמד אם אין כללי משחק מקובלים על הציבור ועל הפרלמנט. זה לא משנה כהוא זה את העובדה, ששיטות מסוימות עוזרות לשבירת כללי המשחק יותר מאחרות.

לכן, אני חושב שכולנו יחד כחברי כנסת, לא על-פי סיעה זו או אחרת, צריכים לחשוב היטב על מה שאנחנו מעולים לעצמנו אגב שימוש לא-ראוי בכוח שניתן לנו. תודה רבה.

היו"ר ש' דיין:

תודה. רשות הדיבור לחבר הכנסת אריה אליאב, ואחריו — לחבר הכנסת יעקב צור; אם הוא לא יהיה — לחבר הכנסת רענן כהן. הוא ודאי נמצא.

אריה אליאב (המערך):

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, במסגרת הדיון בחסינות חברי הכנסת, ברצוני לגעת בשתיים או שלוש בעיות הקשורות בחוק חסינות חברי הכנסת. האחת קשורה, בעקיפין ואולי לא בעקיפין, בצום של אייבי נתן. אייבי נתן צם מפני שהוא מבקש שהכנסת תשנה את החוק של מפגשים עם אנשי אש"ף. איש לא יכול ליטול ממנו את זכותו לצום, אם כי חברים שלו, וגם כאלה שיושבים בבית הזה — גם כבוד יושב-ראש הכנסת, גם מצד זה של הבית וגם מצד זה של הבית — ביקשו ממנו חזור ובקש להפסיק את הצום. זה עניין של חיים.

היו"ר ש' דיין:

גם אלה שלמענם הוא צם כביכול פנו אליו.

אריה אליאב (המערך):

לפני כשנתיים, לפני שנכנס אייבי נתן לבית-הסוהר על אותו עוון הוא ביקש משירות בתי-הסוהר — ושירות בתי-הסוהר נתן לו — לעבור את יום הכיפורים בבית ולהיכנס לבית-הסוהר יום אחרי יום הכיפורים. הוא צם. מבית הוא הלך אתי לבית-הכנסת הגדול, ויחד התפללנו "כל נדרי". ראיתי שכעבור זמן קצר הוא מחוור. ראיתי גם שהוא מתחיל לחפש בכיסים. שאלתי אותו: "אייבי, מה העניין?" התברר כי הוא פחד. שכאשר החליף את החליפה, שכח לקחת את הטבליות הנכונות. הוא סיפר לי, שהצום הממושך הראשון שלו. לפני כמה שנים, קלקל לו את הלב ואת בית-החזה. כאשר רוב הנוכחים כאן עוד לא היו בכנסת, הוא ישב בפינה למעלה ביצע וחברי הכנסת מכל הצדדים אמרו: "אייבי, תפסיק". אז הוא הפסיק לאחר 40 יום.

למה אני קושר את זה לעניין חסינות חברי הכנסת? כי לנו, חברי הכנסת, יש חסינות מלאה. אנחנו יכולים ללכת ולעשות מה שאנחנו רוצים במישור הפוליטי ולהיפגש עם מי שאנחנו רוצים.

הלכתי לברר את עניין החסינות המלאה והסוחפת הזאת עם כבוד הפרופסור שלמה זלמן פלר, שהוא, לכל הדעות, מגדולי העוסקים במשפט באוניברסיטה בירושלים — הוא כבר פרופסור "אמריטוס", הוא אמר לי, שהחוק של החסינות, כפי שישנו, מותאם למקרה שחבר הכנסת ירצה לקיים מפגש עם אנשי אש"ף, בשביל זה חוקקו את החוק. הוא אמר: "אם אתה חושב שזה חשוב, אתה לא רק זכאי אלא חובה עליך לעשות זאת". ואנחנו, חברי הכנסת, לא משתמשים בחסינות הזאת. אנחנו יכולים להשתמש בה. במידה שאנחנו בכלל נפגשים עם אויבינו, אנחנו נפגשים במסגרות של כנסים בין-לאומיים. הם יושבים שם ואנחנו יושבים כאן, הם רואים אותנו ואנחנו רואים אותם.

היו"ר ש' דיין:

חבר הכנסת אריה אליאב, אני אוהב ללמוד. מכל מלמדי השכלתי. היתה כאן הצעה של היועץ המשפטי לממשלה בזמנו להסיר חסינותו של חבר כנסת מסוים בגלל אותו עוון כביכול. כאן אתה נותן פירוש אחר.

אריה אליאב (המערך):

כבוד היושב-ראש, אני מצטט את פרופסור פלר.

אלי דיין (המערך):

ההגדרה היתה אחרת, של סיוע לאויב.

אריה אליאב (המערך):

הלכתי לפרופסור פלר לפני שנסעתי יחד עם חברי הטוב, חבר הכנסת יאיר צבן, לכנס בין-לאומי שהתכנס בטת הצרפתי. היתה שם משלחת של אש"ף והיתה משלחת שלנו.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

היו משלחות מאירופה.

אריה אליאב (המערך):

היו משלחות רבות מאירופה.

לפני כמה שבועות הייתי בגרנדה שבספרד, עירו של שמואל הנגיד. המפלגה הסוציאליסטית הספרדית הזמינה 20 משלחות מכל רחבי הים התיכון, והיתה גם משלחת של אש"ף, מתוניס.

עתה אנחנו מבקשים רחמים, ואולי זאת ההזדמנות לקרוא לרחמים, על נפשו וחיו של אייבי נתן. זה נושא אחד הקשור בעניין החסינות.

נושא שני, חבר הכנסת אמנון רובינשטיין כבר נגע בו, הוא הנושא של מעבר מסיעה לסיעה. החסינות מגינה על העובר. נמצא כאן יושב-ראש ועדת הכנסת חבר הכנסת חיים קורפו. חבר הכנסת קורפו, לשמחתי היית המוכיל בהעברת סייגים חמורים מאוד לגבי חבר כנסת העובר מסיעה לסיעה. אני עברתי בעבר מסיעה לסיעה, אבל כבר אז עמדתי בכל כללי האתיקה שקבעת, לא הרווחתי ממעבר זה מבחינה פוליטית ולא הרווחתי שום רווח אחר. להיפך, הלכתי למדבר. אני שמח שהגבילו את חוק החסינות ושמו כבלים וצווארון מעופרת על כל מי שירצה לעסוק במעבר לשם רווח.

דבר אחרון. בזמן האחרון היו לנו מקרים, שבוודאי נעשו מתוך כוונות שהן לטובת הציבור — וחברי חבר הכנסת רענן כהן שיבוא אחרי בוודאי יסביר זאת — מקרים של חריגה מנורמה אבל לא מחוק. אני חושב שצריך להקים ועדת חריגים, שבמקרה שחבר הכנסת רוצה לפנות לציבור רחב, הוועדה תחליט איך עליו לנהוג, מה מותר לו ומה אסור לו בשימוש באפרט של הכנסת. אני מודה לך, אדוני היושב-ראש.

היו"ר ש' דיין:

חבר הכנסת אליאב, אני חדש בכנסת ואינני יודע אם זה מקובל בכנסת, אבל היות שנגעת בנושא של הצום של חבר הכנסת אייבי נתן, אני רוצה לומר, שלו היה באפשרות, כיושב-ראש הישיבה, הייתי פונה אליו מעל הדוכן ומבקש ממנו להפסיק את הצום. זה לא מוסיף לבריארותו. אני מאחל לו בריאות.

אריה אליאב (המערך):

אעביר לו את המסר.

היו"ר ש' דיין:

חבר הכנסת יעקב צור איננו נוכח. חבר הכנסת רענן כהן, בבקשה.

רענן כהן (המערך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, האבות המייסדים של הכנסת החליטו בחוק-יסוד: הכנסת על זכותם של חברי הכנסת לשלוח דברי דואר ללא תשלום, משום שגם הם חשבו שנבחרו

יקבל את התיקון שאני אציע, אני חושב שאני הולך בחשיבה משותפת אתך לדעיון שצריך להגמיש, אבל צריך להגביל.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

— — —

רענן כהן (המערך):

שניהם.

80,000 התשובות ואנלי המכתבים שקיבלתי, רכותי חברי

הכנסת, הם ההוכחה שהציבור רואה זאת כפעולה חשובה ביותר.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

80,000 תשובות? קיבלת 80,000 תשובות?

רענן כהן (המערך):

כן, 80,000 תשובות. אם אתה רוצה, אני אתן לך שמות

וכתובות.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

זו מהפכה תרבותית חסרת תקדים.

רענן כהן (המערך):

חברי, חבר הכנסת יאיר צבן, אני בהחלט מוכן להעמיד

לרשותך שמות, כתובות ומכתבים. אם תקרא אותם תגיע אולי למסקנות אחרות. הכול ממוחשב. אתה יכול לבדוק את כולם.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אם מדובר ב-80,000, אציע הצעת חוק פרטית שלכולם

יהיה אסור — — —

רענן כהן (המערך):

אני שמח מאוד על כך. אני מבקש שתגיע אלי ותקרא את

המכתבים מתוך הקלסרים. תקרא אותם ותראה אותם. אתן לך אותם, לפי חלוקה ליישובים.

היור' ש' דיין:

חבר הכנסת רענן כהן, עליך לסיים.

רענן כהן (המערך):

אמר לי שלרשותי עשר דקות.

היור' ש' דיין:

חבר הכנסת רענן כהן, היות שמדובר בחוק של חבר

הכנסת רענן כהן אענה לך בשמחה. גם לולא אמרו לך שלרשותך עשר דקות הייתי נענה לך.

רענן כהן (המערך):

יותר מכך, כאשר זוג צעיר, או חייל משוחרר, צריכים

ללכת לקנות בול ולשלוח מכתב, זה מראה שהעניין חשוב להם, ובמידה מסוימת הם חשים שהם שותפים לתהליך של מעשה החקיקה.

במכתבים שקיבלתי כתבה אחת האמהות על בנה הצעון.

שעוב את הארץ שלושה שבועות לאחר השחרור, ואני מצטט:

"אנא מכס, עשו משוה למען ילדינו. אולי עוד נספיק להחזיר חלק מהם. ההפסד הוא לא רק של המשפחות, אלא של האומה כולה. מגדלים אותם לתפארת ונהנית מהם מדינה אחרת. עניינו לא צרה, חלילה, בעולים, אך המעט שאפשר לתת לילדינו הוא לפחות את אותם תנאים. תבורכו על יוזמתכם הברוכה."

אתם מזומנים, חברי חברי הכנסת, לקרוא את המכתבים

הרכים בסגנון זה שהגיעו אלי ולהתרשם בעצמכם.

היור' ש' דיין:

גם אם תיגמר כל הקדנציה לא נספיק לקרוא אותם.

העם צריכים ליצור קשר ותקשורת עם הציבור הרחב. זו היתה המגמה העיקרית בחקיקה זו.

עתה באה ועדת הכנסת ומבקשת להגביל את מספר דברי הדואר שחבר הכנסת רשאי לשלוח. אני מבין שהעילה לשינוי החקיקה היתה משלוח כמות רבה של דברי דואר בעניין חוק חיילים משוחררים. אולם, אני רוצה לדון בדבר במישור העקרוני. תפקידו של נבחר העם הוא להשתמש בכלים העומדים לרשותו כדי ליוזם חקיקה, לקיים פעילות רצופה עם ציבור רחב של בוחרים ולהיאבק לקבלת יוזמות חקיקה שלו. זאת הוא יכול לעשות במסגרת פעילותו הפרלמנטרית וכיצירת קשר ישיר עם הציבור. השאלה היא, כיצד ובאילו כלים עושים זאת. קשר ישיר יכול להתבצע באמצעות שיחות טלפון, חילופי מכתבים, חוגי בית, פגישות אישיות ועוד. המטרה היא לשמוע את רחשי לבו של הציבור ושל כל פרט. אולם, קיימת כאן בעיה טכנית פשוטה. כדי שחבר הכנסת יוכל לקבל היוון חוזר מהאזרח עליו לפתח מכשיר שיהווה ערוץ תקשורת דו-צדדי ולא חד-צדדי. מבחינה זו, אם נבדוק את כל הדרכים המאפשרות גישה לציבור הרחב, הרי משלוח דברי דואר הוא השיטה היעילה, החסכונית והמתועדת ביותר, ועליה גם אפשר להתבסס בפעילות הפרלמנטרית.

אני מציע שנבדוק אילו כלים ניתנים לחברי פרלמנטים במדינות דמוקרטיות כמו ארצות הברית, צרפת, גרמניה, בריטניה ועוד. נמצא כי בכל המדינות הדמוקרטיות האלה יכולים חברי הפרלמנט לא רק לשלוח דברי דואר חינם ללא הגבלה אלא מעמידים לרשותם לצורכי מילוי תפקידם כלים רבים נוספים, שלא ניתנים להשוואה לאלה העומדים לרשות חברי הבית הזה.

אני מודע למצבה הכלכלי של המדינה ושל הכנסת, אבל היחס התקציבי של הוצאות הדואר לעומת יתר ההוצאות של הכנסת הוא מזערי וללא משמעות לעומת התועלת שיש בפעולה פרלמנטרית נכונה של חבר כנסת לשמירת הדמוקרטיה, להרמת קרנה של הכנסת בעיני הציבור הרחב ולשיתופו של האזרח בתהליכי חקיקה הנוגעים לו.

קבלת התיקון שמציעה הוועדה תביא לכך, שחברי כנסת בעלי יוזמה ורצון ליישום חוקים שיש להם עלות כספית גבוהה יפנו לגופים "בעלי עניין" לשם מימון מטרותיהם, ואת זה בדיוק אנחנו רוצים למנוע. אנחנו חייבים לשמור על עצמאותו של חבר הכנסת, אסור לו להיות תלוי ומשועבד בידי גופים שונים שיפגעו ביכולתו למלא את תפקידו בצורה ממלכתית וללא משוא פנים.

כדי להביא את הממשלה ליישום חוק פרי יוזמה פרטית של חבר הכנסת, שיש לו משמעות כספית, יש צורך בלחץ ציבורי וכיצירת דעת קהל אזהרת. הדבר ניתן להיעשות, חברי הכנסת, באמצעות המדיה ובכלים שהעמידה הכנסת לרשות חבריה. בין כלים אלה אני מונה גם את משלוח דברי הדואר על-ידי חבר הכנסת.

התשובה על כך ניתנה לי על-ידי הציבור הרחב, שדעתו היא הקובעת.

חיים קורפו (הליכוד):

חבר הכנסת רענן כהן, למה להגביל את מספר שיחות הטלפון?

רענן כהן (המערך):

אני אשיב לך. גם על זה אני אשיב. יש לי הצעת תיקון. אני אביע את דעתי בסופו של דבר, אבל אם אדוני היושב-ראש

יושב־ראש ועדת הכנסת, ואני מקווה שהוא יקבל את היוזמה. אמרתי שאני בהחלט מקבל את הסייגים, ואני מעוניין שיהיו סייגים. אבל אם בהצעת התיקון היה נוסף סעיף המאפשר לורעות האתיקה של הכנסת, או לכל ועדה אחרת, לקבוע חריגות לחבר הכנסת ממכסות שקבעו לצורך יחזום חקיקה, שכל־כולן למען הציבור, הייתי תומך בהצעת התיקון. אותו חבר הכנסת שרוצה לעניין את הציבור בחקיקה מסוימת יוכל לפנות לאותה ועדה ולקבל מראש את אישורה לחריגה.

לכן, אם לא יהיה התיקון הזה, לא אצביע היום בעד הצעה נוקשה של מכסות, כלי שיטוסף התיקון של הכנסת ועדת חריגות, ואני מקווה שחברי הבית יהיו שותפים אתי ויצביעו בעד ההצעה עם התיקון שאני מציע. תודה רבה.

היו"ר ש' דיין:

תודה רבה. רשות הדיבור לחבר הכנסת חגי מירום — אינו נוכח. רשות הדיבור לחבר הכנסת אברהם בורג — אינו נוכח. חבר הכנסת עמיר פרץ — אינו נוכח. חברת הכנסת נאוה ארד — אינה נוכחת. ועכשיו, רשות הדיבור לחבר הכנסת שבח וייס; בבקשה. אחריו — לחבר הכנסת חיים רמון, ואם הוא לא יהיה נוכח — לחבר הכנסת האשם מתאמיד, ואם הוא לא יהיה נוכח — לחבר הכנסת מיכה גולדמן, ואחריו — לחברת הכנסת עדנה סולודר, ועוד הרשימה ארוכה.

שבח וייס (המערך):

אדוני היושב־ראש, חברי, אני מצטער, אני חש אי־נוחות מסוימת בהשתתפותי בדיון הזה, כי מדובר בחבר, חבר קרוב, חבר הכנסת רענן כהן. עם זאת, חשבתי שלא מתאים לי שלא להשתתף בדיון הזה, כי זה נושא שאני עוסק בו שנים גם בעבודתי המקצועית, ויש לי כמה הערות שאני צריך להשמיע אותן. אני פונה מראש לחבר הכנסת רענן כהן, שלא לקחת את הדברים אישית. אני אומר כאן דברים שהם נכונים לגבי מצבים דומים בעבר, ובעיקר בעתיד.

לי יש התנגדות עקרונית לסוג חקיקה כזה, ואני מתחיל בעניין הזה ולא במספר דברי הדואר. יש לי בעיה נפשית, אם תרצו, עם כל סוג של פופוליזם. הפרלמנט הדמוקרטי, משטר של נציגים, נועד לצמצם עד למינימום את עסקי הפופוליזם. החוקים הם מסובכים ומורכבים, הם קשורים בעלויות אדירות, הם קשורים בסדר עדיפויות. וטבעי שכאשר אתה פונה אל הציבור, שאיננו מצוי בכנון אלה, מי יכול להתנגד להקלה לחיילים משוחררים? מי יכול להתנגד להורדת מס הכנסה? אלה דברים שאי אפשר להתנגד להם. למה המציאו את הפרלמנט, את הממשל של נציגים? למה המציאו את המפלגות, את מוסדות המפלגות, את הוועידות, את המרכזים, את הלשכה? כדי שתהליך קבלת החלטות יהיה מבוסס על יכולת של התמודדות עם תוצאות ההחלטות.

לכן, מבחינתי, אילו שלח חבר הכנסת רענן כהן 50 מכתבים, או 774,000 מכתבים — לעניין העקרוני הייתי מתייחס באותה מידה. ולא רק חבר הכנסת רענן כהן. מדוע אני צריך לומר זאת דווקא על חבר הכנסת רענן כהן? פה, בבית הזה, מדי שבוע בשבוע משתולל הפופוליזם. איזה הצעות חוקים. אילו חיברו את כל הצעות החוקים הללו יחד והעבירו אותן לכלכלן, הוא היה מגיע למסקנה, שכל בעלי ההצעות יחד, או מאותו אגף פוליטי, מבקשים אינפלציה של 2,000% בחודש במדינת ישראל. לכן, זה לא ויכוח עם חבר הכנסת רענן כהן. אני משמיע הערות אלו לגבי חברים רבים אחרים.

רענן כהן (המערך):

אתה משווה את נושא החיילים המשוחררים?

רענן כהן (המערך):
האם הייתי מקבל מכתבים אלה ללא פנייתי בכתב אל כל בתי־האב?

שבח וייס (המערך):
תציע חוק להורדת מס הכנסה.

רענן כהן (המערך):
אדוני סגן יושב־ראש הכנסת, אני לא עוסק בנושאים כאלה, אבל אם אתה תציע נושא כזה, אני בהחלט אתייחס אליו ואחשוב עליו. אני עוסק בנושא אחד — בנושא של זוגות צעירים וחיילים משוחררים. זה הנושא ששמתי לעצמי למטרה, ועמו אני מתמודד.

היו"ר ש' דיין:
אני מאחל לך הצלחה.

רענן כהן (המערך):
אני מודה לך מאוד.

זה זמן רב שהציבור חש, שפעילותה של הכנסת יגעה, זאת בלשון המעטה. אמצעי התקשורת מציגים את האולם הריק של הכנסת ואת חוסר העשייה והיוזמה של חברי הבית. העם קורא ורואה את הדברים הללו. ולא פלא שהדימוי של הכנסת נפגע בעינינו. בין המכתבים שקיבלתי היתה גם ביקורת רבה על תפקודו כחברי הבית.

המקרה שבעקבותיו באה החקיקה המוצעת היה כל־כולו עניין ציבורי, העוסק בשאלת יסוד בחברה הישראלית. מניעת ירידתם של בנינו החיילים המשוחררים ומתן כלים ראשוניים כדי שהם יוכלו להקים את ביתם בארץ הם נושא הקשור לכל בית בישראל.

יש להבחין, רבותי חברי הכנסת, בין זכויותיו הפרטיות של חבר הכנסת, שעליהן יש להטיל סייגים, ובין חובותיו הפרלמנטריות הציבוריות, שאותן יש לעודד. במקרה הנדון נשלחו האיגרות כדי ליצור דעת קהל להמיכה בהצעת חוק, שנועדה לפתור בעיה כואבת של הציבור הישראלי. אני רואה את פנייתי אל הציבור כמתן שירות לאזרח, שהרי למענו נועד החוק, וזכותו להכיר ולהגיב עליו בעוד מועד ולא רק לברך על המוגמר, לאחר שיסתיימו תהליכי החקיקה.

פעולות מסוג זה תורמות למעמדה של הכנסת ומעלות את קרנה בריבים. יש לעודד אופי זה של פעולות ולא לסתום עליהן את הגולל.

ועדת הכנסת עשתה חשבון כמה דברי דואר צריך חבר הכנסת לשלוח לחברי המרכז שלו, או למוסדות הבוחרים אותו, והתעלמה כלי מן ההיבט הציבורי, או הפעולה הפרלמנטרית של חבר הכנסת, היינו — הוועדה דאגה לאינטרסים האישיים של חברי הכנסת ולא לאינטרסים הממלכתיים־הציבוריים, שעבורם יש לתת בידי חבר הכנסת הרוצה בכך כלים.

לסיים, אין לי מחלוקת עם ועדת הכנסת, כי יש צורך לקבוע כללים והגבלות על זכויות שונות של חברי הכנסת, כמו הזכות למשלוח דואר.

אם, אדוני יושב־ראש ועדת הכנסת — — —

שבח וייס (המערך):
חבר הכנסת רן כהן, חן לחבר הכנסת קורפו לשמוע את חבר הכנסת רענן כהן.

רענן כהן (המערך):
בעקבות קריאת הביניים יש לי הצעה. לכן אני פונה אל

הזה? כאשר פונה אלי אורח ואני עונה לו, האם אין זה טבעי שזאת חשובה של הכנסת, של מוסד ששמו הכנסת? אין די פולקלור סביבנו?

אלי דיין (המערך):

צריך להפסיק את זה.

שבח וייס (המערך):

אני הצעתי זאת. באותה הזדמנות, לא "חבר כנסת" — הכנסת. יש עיריית אשקלון, יש כנסת. הדואר הוא של הכנסת. צריך לצמצם את הפולקלור נגדנו. זה ממש פולקלור. אגב, באופן עקרוני ושיטתי אני — — —

חיים קורפו (יו"ר ועדת הכנסת):

לא ירדתי לסוף דעתך.

שבח וייס (המערך):

אני אומר שעל המכתבים שיוצאים מן הכניין הזה כתוב: "חבר כנסת". אני אומר שצריך להיות כתוב: "הכנסת". משום שיש פולקלור שיש לנו דואר חינוס. לא כתוב על מעטפת המכתב ששלח ראש עיריית אשקלון: "חבר מועצה", או "פקיד"; כתוב: "עיריית אשקלון". זה חשוב מאוד. כעבר עוד היה כתוב: "פטור מתשלום — חבר כנסת". איו חוכמה, איוה חוסר שכל קולקטיבי, שאנחנו תורמים מתרומתנו הנדיבה להכפשת עצמנו.

אלי דיין (המערך):

תביא הצעה לוועדה.

שבח וייס (המערך):

הצעתי, ואני מציע זאת שוב. אני אומר זאת לחבר הכנסת רענן כהן, הוא התנהג על-פי התקנון. לא צריך להעניש אותו על כך. אני גם לא רוצה שהוא ייפגע אישית. הוויכוח שלי אתו על כל סוגי החקיקה האלה הוא ויכוח עקרוני, לא רק אתו. העדיפות שלי, למשל, היא זקנים, לא החיילים שהם הילדים שלי אפילו. אם יש משפחה הנמצאת במצוקה, לא רק הילדים נמצאים במצוקה, גם המשפחה נמצאת במצוקה, וצריך לעזור להם כמשפחה. אני רק אומר, בעוד שניי-שלושה דורות, עד שנעצמאותנו תחבס לגמרי, עד שזה יהיה נורמלי לגמרי, כשלא נודק אולי לצבא, בבוא השלום, או נודק לצבא קטן. זאת זכות ממדרגה ראשונה לשרת בצה"ל, ועליה לא צריך לתלות כלום. זאת השקפתי הבסיסית. אני אומר זאת לכל אחד.

אני גם מבקש שחבר הכנסת רענן כהן לא ייפול באופן אישי, בשום אופן, קורבן אפילו לטעות מסוימת, כי ברור לי שהוא קרא את התקנון ואת הכללים והוא פעל בתום לב. הוא הריחב זאת עד למאות. אחריו היו באים המונים כשידובר בפרימרים. עכשיו אנחנו מפסיקים זאת.

לגבי מספר המכתבים וכן הלאה, אני לא יודע מה לומר. האמת היא שאני אישית, כדי להגיע למספר הזה, אצטרך לכתוב פייעשרה. אני עונה לאזרחים, פונים אלי אזרחים רבים מאוד, לכל מכתב בעניין פרטי אני קונה כול. לחברי מרכז אני עוד לא שלחתי, וזו טעות גדולה מצדי, משום שאני קיבלתי בחזרה. לחברי מועצת המחוז שלי שלחתי, ושם דווקא נבחרתי ראשון; כנראה כדאי לשלוח לחברי מרכז.

על נושא החנופה למרכזינו ולשלטון האוליגרכיה בישראל נדבר בפעם אחרת. זאת הדמוקרטיה המעוותת ביותר בעולם הדמוקרטי. תודה רבה.

היו"ר ש' דיין:

תודה רבה לחבר הכנסת שבח וייס.

שבח וייס (המערך):

אני אניד לך בדיוק.

רענן כהן (המערך):

אתה משווה את נושא החיילים המשוחררים והירידה?

שבח וייס (המערך):

אני מביא בחשבון את כל הדמגוגיה, ואני אדבר על זה.

רענן כהן (המערך):

אל תדבר על דמגוגיה.

שבח וייס (המערך):

אני רוצה לדבר.

חברים יקרים, לגבי כל חוקי החיילים המשוחררים שהיו

פה, כך דיברתי.

אני רוצה לפנות אל חברי הכנסת בהצעה: זה כבוד להיות חייל במדינת ישראל, זאת זכות גדולה להיות חייל במדינת ישראל. לכולנו היו ילדים בצבא. כולנו היינו חיילים. הבת שלי שירתה בצבא, הבן שלי שירת בצבא. אני מעולם לא חשבתי שצריך להיאחז בעניין הזה. כמה שנים חיכינו שתהיה לנו מדינה ושיהיה לנו צבא משלנו?

לכן מה שאני אומר כאן — ואני התנצלתי בפני חבר הכנסת רענן כהן — אמרתי לכל בעלי ההצעות כעבר ביתר חוקף, משום שאתם הייתם פחות חבר אישי בהשוואה לחבר הכנסת רענן כהן. לכן לגבי ידידי זה לא משנה לו הוא היה שולח 100 מכתבים או 70,000; הייתי אומר לו אותו דבר. זה הכול. בכל פעם שבאים עם הצעת חוק לגבי החיילים המשוחררים אני מתקומם. נכון שהמדינה צריכה לעזור, לכולם. זה לא סדר העדיפויות שלי. ואני אומר לכם: הזקנים הם העדיפות שלי. חברה שמוניחה את זקניה, שנותנת להם לחיות במוסדות גריאטריים איומים, עם כל התנאים הקיימים שם — זה הוויכוח.

עכשיו, לגבי עצם העניין של משלוח מכתבים — אני מצטער מאוד, חבר הכנסת רענן כהן, שזה היה צריך לקרות לך. אבל במאוחר או במוקדם היינו מגיעים לעניין, לדאבון לב. אנחנו הולכים לקראת, אולי, פרימרים — אחד המאויים של מפלגתי בזמן הזה. וזה באופן טבעי יגרה אנשים לשלוח עשרות אלפי מכתבים לאזרחים. ואז עומדת שאלה פשוטה מאוד, רק שאלת התקציב. אני מסכים לגמרי עם ההערות של חבר הכנסת רענן כהן על כך, שהמכשיר הזה הוא מכשיר חשוב מאוד לקיום הקשר בין הנבחר לציבור, אין ספק בכך. אני מצטער שזה קרה לו, אבל אתם יודעים מה? — בעוד חודשיים-שלושה חודשים זה יכול היה לקרות עוד ל-30 — 40 חברי כנסת שנגררים השיטה חדשה. יכול להיות שיצטרכו במקרה כזה להגדיל את מימון המפלגות. אינני יודע. תהיה פה פשוט בעיה תקציבית גדולה.

הערה שלישית ואחרונה, הערה קצרה, אני חוזר לעניין הפרטני הזה של דואר הכנסת. אדוני, חברי יושבי-ראש ועדת הכנסת, העליתי זאת פעמים מספר בוועדה, גם בוועדות הקודמות שהייתי חבר בהן. יוצא מכתב מן הכנסת, כתוב: "חבר כנסת", או "פטור מתשלום". מדוע? קודם כול, זה לא פטור מתשלום; הכנסת משלמת, ועוד אין משלמת. אבל מדוע כשראש עיריית חיפה, טירת-הכרמל, רמת-השרון, אילת, או מהעירייה, מנהל מחלקה שולח מכתב — יוצא מכתב וכתוב שם: "עיריית אשקלון"? הוא עונה לאנשים שפונים. הרי ממילא כבר יש עלינו סיפורי פולקלור: דואר חינוס, טלפונים חינוס וכן הלאה. אנחנו צריכים לשמש את הפולקלור השקרי

ט. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

הסדרת פעולתם של שתדלנים בכנסת, שהונחה היום על שולחן הכנסת, מוגשת בידי חברי הכנסת חגי מירום וחיים קורפו. השם השני נשמט היום בהודעתו הראשונה. תודה.

היו"ר ש' דיין:

תודה.

היו"ר ש' דיין:
הודעה למזכיר הכנסת, בבקשה.

מזכיר הכנסת ש' יעקבסון:

ברשות היושב-ראש, הנני מתכבד להודיע, שהצעת חוק

י. הצעת חוק חסינות חברי הכנסת, זכויותיהם וחובותיהם (תיקון מס' 11), התשנ"א — 1991* (קריאה ראשונה)

כדי שיבטל אותן, תיקנו והוצאנו את עבירות התנועה בכללותן מכלל החסינות.

הוא הדין במספר רב של נושאים, כשניצלנו לרעה את המציאות ולא הבנו, שמוטב לנו לחיות אתה מלחיות עם חקיקה אשר תכפה זאת עלינו.

הזכירו כאן את המעבר מסיעה לסיעה. אנחנו יודעים יפה מאוד, שההסתאבות והתחושה בדעת הקהל שליוותה את כינונה של הממשלה האחרונה הולידו את מקסס-השווא של שינוי שיטת הממשל. ההסתאבות היתה גדולה כל כך, שמוכנים לחפש מפלט בכל דבר שהוא, ואפילו דבר שאין בו כל ממש יאחזו בו מפני שאנחנו לא ידענו לשמור ולרסן את עצמנו כדי שלא להגיע לכלל מצב של הסתאבות בעיני דעת הקהל.

בעבר כבר נעשה תיקון בחוק הזה של דברי הדואר, רבותי חברי הכנסת. אנחנו הוצאנו את תקופת הבחירות מכלל הזכות הזאת. בעבר השתמשו חברי הכנסת גם לפני תקופת בחירות בזכות לשלוח דואר, ובמסורה. לא היה שום מקרה שנשלחו דברי דואר בהיקף כזה ובכמות כזאת. אבל בכל זאת הבנו שזה איננו רצוי והכנסנו מגבלה לסעיף הזה, ש-75 ימים לפני הבחירות הסעיף הזה איננו חל, כלומר חבר הכנסת איננו יכול לשלוח דברי דואר פטורים מתשלום.

אלי דיין (המערך):
בכלל?

חיים קורפו (יו"ר ועדת הכנסת):

בכלל, ואין כל סיבה לכך שאנחנו לא נוכל, לצערנו בשל הנסיבות הללו, לקבל את ההצעה שגובשה בוועדה — והבאתי אותה כאן — לקבוע שדברי הדואר יישלחו במידה שוועדת הכנסת תקבע, כפי שעשתה לגבי שיחות טלפון ולגבי דברים אחרים שחבר הכנסת זכאי להם.

אני סבור שאנחנו צריכים לקבל את התיקון הזה ולהעבירו לוועדת הכנסת כדי להכין את החוק לקריאה שנייה ושלישית, ולאחר מכן נפרסם את התקנה שעל-פיה יוכל חבר הכנסת לשלוח במשך שנה 15,000 דברי דואר פטורים מתשלום.

היו"ר ש' דיין:

תודה רבה. רבותי, אנחנו ניגשים להצבעה בקריאה ראשונה על הצעת חוק חסינות חברי הכנסת, זכויותיהם וחובותיהם (תיקון מס' 11), התשנ"א — 1991.

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את הצעת

החוק לוועדה 7 —

נגד 1 —

היו"ר ש' דיין:

רשות הדיוור לחבר הכנסת חיים רמון — איננו. חבר הכנסת האשם מחאמיד — איננו. חבר הכנסת מיכה גולדמן — איננו. חברת הכנסת עדנה סולודר, חבר הכנסת מרדכי וירשובסקי, חבר הכנסת משה שחל, חבר הכנסת גדליהו גל, חברת הכנסת שושנה ארבל-אלמוזלינו — אינם נמצאים. רבותי, אנחנו ניגשים להצבעה.

חיים קורפו (יו"ר ועדת הכנסת):

אני מבקש להשיב.

היו"ר ש' דיין:

סליחה. בבקשה, ישיב יושב-ראש ועדת הכנסת. חשבת י שאתה רוצה שנעביר כבר את החוק.

יאר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אדוני היושב-ראש, האם לא ראוי לומר על חבר כנסת שנוער — נער, לא נמצא, ולא לומר — איננו? אבל, יגון... פלוני-אלמוני איננו.

היו"ר ש' דיין:

לא הייתי אומר כך. אין לי כוונות כאלה. חבר הכנסת צבן, מבחינה לשונית המלה "נער" היא גם בעלת אותו פירוש.

יאר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אינו נוכח.

חיים קורפו (יו"ר ועדת הכנסת):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני תמים דעים עם חברי הכנסת שקבלו על כך שלא מצליחים לקיים תקדימים בכנסת. כל המאמצים שנעשים כדי שנפעל על-פי נהלים ותקדימים, דבר שהפרלמנט הבריטי מתבדך בו — אצלנו זה לא מצליח. די לראות כמה תיקונים היינו צריכים לעשות בתקנון ובחוקים מפני שלא יכולנו לעמוד בפיתוי לנסות לשבור את התקדימים האלה.

אביא דוגמה אחת מהניסיון שנעשה בהליכה לבג"ץ כדי לפגוע בתקדים שנתקבל בכנסת, שהצעת אי-אמון מובאת 48 שעות לאחר הגשתה. בתקנון כתוב אומנם 24 שעות. אך אנחנו נהגנו שנים על גבי שנים מתוך ידיעה והכרה של המציאות ומתוך הבנת המצב, שלא יכולים בשום פנים ואופן לקיים דיון כעבור 24 שעות. לאחר מכן, כאשר נעשה ניסיון באמצעות כיתה-המשפט לכפות קיום דיון תוך 24 שעות, דבר שבית-המשפט אומנם אישר אותו, מכיוון שבתקנון כתוב 24 שעות, הולדנו את השבוע.

הוא הדין בתיקונים אחרים. כאשר חברי הכנסת לא הבינו שלא יכולים להגיש 100 עבירות חנייה בחודש לקצין הכנסת

חוכרת ל', ישיבה רצ"ז

— הצעת חוק חסינות חברי הכנסת, זכויותיהם וחובותיהם (תיקון מס' 11): הצעת חוק בתי-דין דתיים (סיום כהונה): הצעת חוק בעלי תפקידים שיפוטיים (תקופת כהונה) —

היו"ר ש' דיין:

חוק חסינות חברי הכנסת, זכויותיהם וחובותיהם (תיקון מס' 11), התשנ"א — 1991, נתקבל בקריאה ראשונה, והוא מועבר לוועדת הכנסת להכנתו לקריאה שנייה ושלישית.

1 —

נמנעים

ההצעה להעביר את הצעת חוק חסינות חברי הכנסת, זכויותיהם וחובותיהם (תיקון מס' 11), התשנ"א — 1991, לוועדת הכנסת נתקבלה.

א. הצעת חוק בתי-דין דתיים (סיום כהונה), התשנ"א — 1991* (קריאה ראשונה)

היו"ר ש' דיין:

אנחנו עוברים להצעת חוק בתי-דין דתיים (סיום כהונה), התשנ"א — 1991, קריאה ראשונה. יציג את החוק השר לענייני דתות. בבקשה.

השר לענייני דתות א"ח שאקי:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מציע שהצעת החוק המובאת כזה לפניכם תידון במשולב עם הצעתו של חבר הכנסת הרב יצחק לוי, העוסקת באותו נושא ונבאותו כיוון.

אני מתכבד להביא לפניכם לקריאה ראשונה הצעת חוק לתיקון חוק הדיינים, חוק הקאדים וחוק בתי-הדין הדרוזיים. עיקרו של החוק הוא האפשרות להוציא דין לקצבה עוד לפני הזמן הקבוע בחוק, על-פי החלטת ועדת המינויים שתתקבל ברוב מיוחס של שמונה מתוך עשרה חברים. ברשותכם, אביא בפניכם את הנימוקים שעמדו בפנינו בכאוננו להכין את תיקון החוקים הנ"ל.

חוק-יסוד: השפיטה תוקן בשנת התשמ"ד — 1984 בצורה המאפשרת לוועדת הבחירה לשופטים להחליט על סיום כהונתו של שופט, וכן לקבוע לפי שיקול דעתה את שיעור הגמלה שיקבל. תיקון כזה לא נעשה בשאר מערכות השפיטה, דהיינו בבתי-הדין הרבניים, בבתי-הדין השרעיים ובבתי-הדין הדרוזיים.

לאחרונה עשינו מאמצים לשפר את המצב במערכת בתי-הדין הרבניים, במיוחד באמצעות ועדת המינויים לדיינים שאישרה כיתיים מינויים של 13 דיינים, עשרה לבתי-הדין האזוריים ושלושה לבית-הדין הגדול. התברר לנו שיש צורך בחוק שיחזק את סמכויות ועדת המינויים, כדי שיהא בידה כלי לקביעת הדיינים שיכהנו במערכת ולהתמודדות עם בעיות הצעות חדשות לבקרים.

החוק הזה נועד אכן לענות על מקרים רגישים שבהם דיין מתקשה במילוי תפקידו, כגון כשמגוריו מרוחקים ממקום הכהונה, כשקיימת אי-התאמה אישית ביחסים בינו לכין חברי הרכב בית-הדין. כידוע, בית-הדין דן בדרך כלל בשלושה דיינים. אם אין התאמה ביניהם אי-אפשר להגיע לידי ניהול דיונים כדבעי, וכמובן לא למתן פסקי-דין מנומקים ובזמן קצר

מסיום הדיונים. כן קיימים מקרים שבהם דיין מגלה חוסר רצון לעסוק בנושאים קשים, מורכבים, בעייתיים, כגון גטין, גירורים, ענייני מעמד אישי של עולים חדשים. יש לציין שסיבות אלו אינן יכולות לשמש עילה לקובלנה נגד הדיין לבית-הדין המשמעותי. לכן מצאו צורך בהוראת חוק זו לגבי שופטים, וההיגיון מחייב שהוראה כזאת תימצא גם לגבי דיינים, לגבי קאדים ולגבי קאדים מדה"ב, של הדרוזים.

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, אין כל חשש שתיעשה פגיעה שרירותית, חלילה, בדין, או בקאדי, או בקאדי מדה"ב, כיוון שיש צורך, על-פי הצעת החוק, ברוב של שמונה מתוך עשרה, לגבי דיינים. צריך לזכור, שבועדה מכהנים שני הרבנים הראשיים לישראל ושני דיינים נוספים, חברי בית-הדין הגדול, ובלי קולותיהם לא יהיה אפשר לבצע חוק זה. הדין יוכל להיות מיוצג על-ידי בא-כוחו בהופיעו בפני הוועדה, וזאת על-פי כללים שייקבעו על-ידי הוועדה ויפורסמו ברשומות.

המציעים להוציא את הדין לפרישה יהיו רק נשיא בית-הדין הגדול או שר הדתות המשמש כיושב-ראש הוועדה, וכך יישמר בוודאי כבודו של הדיין והדבר יעשה בדרך ובצורה המכובדות ביותר.

הדברים שאמרתי כוחם יפה גם לגבי קאדים מוסלמים ולגבי קאדים מדה"ב, לגבי הדרוזים. מבחינה זו נשיג השוואה במערכת השיפוטית כולה, וכשם שבתחומים שונים במערכת השיפוטית השגנו השוואה תחיקתית, כך יש, לדעתי, היגיון — והדבר גם מצא את ביטויו בוועדת השרים שעסקה בכך — שאותה הוראה שהוחלה על שופטים תוחל על דיינים, על קאדים ועל קאדים מדה"ב.

אני מבקש אפוא מהכנסת לקבל את תיקון החוק המוצע בפניכם, כדי לסייע בידינו להמשיך ולייעל את מערכת בתי-הדין ולהקל על ציבור הפונים אליהם. כפי שאמרתי, ההצעה המובאת כזה איננה אלא השוואת המצב בבתי-הדין לזה הקיים בבתי-המשפט.

היו"ר ש' דיין:

תודה רבה.

ב. הצעת חוק בעלי תפקידים שיפוטיים (תקופת כהונה), התשנ"א — 1991** (קריאה ראשונה)

היו"ר ש' דיין:

אני מזמין את חבר הכנסת יצחק לוי להביא את הצעת חוק בעלי תפקידים שיפוטיים (תקופת כהונה), התשנ"א — 1991, לקריאה ראשונה. הדיון על שני החוקים יהיה משולב.

יצחק לוי (המפלגה הדתית הלאומית):
אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, אדוני שר הדתות, ראשית, אני חושב שאני עושה זאת ככל דיון הנוגע לבתי-הדין הרבניים, אני רוצה לברך את שר הדתות על המאמץ הגדול

* רשומות (הצעות חוק, חוב' 2053).

** רשומות (הצעות חוק, חוב' 2054).

אברהם בורג (המערך):
אני מבקש לדבר שני.

היו"ר ש' דיין:
חבר הכנסת יאיר צבן — ראשון.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):
אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אדוני השר לענייני דתות, הצעות החוק הללו, המונחות לפנינו, הן זו המונחת מטעם הממשלה והן זו שהונחה על-ידי חברנו, חבר הכנסת יצחק לוי, הן חיוניות בעיקרן, ומתוך גישה חיונית, ברצוני להעיר כמה הערות.

הערה ראשונה: אני תמה אם אין זה ראוי, שבהצעות החוק הללו עצמן יהיו סייגים לפרישה מוקדמת, כגון סייגים של גיל, כדי שלא נימצא פותחים מסלול של פרישה לאנשים צעירים יחסית, כאשר הם עוד יכולים, במלוא אונם, לעשות לכיתם, ואנחנו כבר מבטיחים להם פנסיה מכובדת, אולי גם פיצויים בשיעורים שאנחנו יודעים שהם אינם קטנים כלל ועיקר.

שאלה שנייה, אדוני השר לענייני דתות, היא: מה נעשה כאשר הוועדה למינוי דיינים, מצד אחד, רואה שהדיין שלפניה, מתוך קשיים אובייקטיביים כאלה או אחרים, אינו מתאים לתפקידו וראוי אכן להביא את כהונתו לכלל סיום, אבל אין ראוי בו בזמן להעניק לו גמלה מטעם זה או אחר, מפאת גילו הצעיר, מפאת תקופת כהונתו הקצרה? כיצד אדוני רואה את המוצא במקרה הזה?

אתה יודע, אדוני שר הדתות, שאני כולי נגד אותם סעיפים בחוקים הללו, כמו בחוקים אחרים, המעניקים לבתי-דין משמעתיים או לגופים שיפוטיים או מעין-שיפוטיים את הסמכות לפגוע פגיעה כוללת וגורפת בגמלתו או בפיצויים המגיעים לעובד זה או אחר, גם כאשר הוא נענש ומורד מתפקידו, מעבודתו או מכהונתו. אף-על-פי-כן אני חייב לומר כאן, שהלקח של פרשת הרב פרדס לא מוצא את שיקופו לא בהצעת החוק שלך ולא בהצעת החוק שהגיש לנו חבר הכנסת יצחק לוי.

אני רוצה להזכיר לחברי הכנסת את העובדות: ב-17 באוקטובר 1990 הוגש כתב האישום נגד הרב הדיין פרדס; ב-22 באוקטובר 1990 הגיש הרב פרדס מעין כתב התפטרות; ב-4 בדצמבר 1990 היתה הכרעת הדין; וב-6 בדצמבר 1990 מוצה גזר-הדין. והנה בין לבין, ב-7 בנובמבר 1990, 15 יום בלבד לאחר התפטרותו, התכנסה הוועדה למינוי דיינים ואישרה ברוב קולות את בקשת הרב-הדיין פרדס לצאת לקצבה.

היועץ המשפטי לממשלה אמר בעניין הזה דברים קשים מאוד, ואצטט פסקה אחת או שתיים: "החלטת ועדת המינויים נראית מלאכותית, מיועדת למנוע את התוצאה הטבעית הקבוצה בחוק ואף פגומה במניעה, כי מה יכולים להיות כאן המניעים לאשר את זכאותו של הדיין לצאת לקצבה, כאשר על-פי גילו ותקופת שירותו אין הוא זכאי לכך? יכול הטוען לטעון, כי הרב התנרב לפרוש בטרם גזר-דינו, על-מנת שפרישתו המוקדמת תילקח לו בחשבון לקולא, או מתוך שהבין והחליט כי אין הוא ראוי עוד לכהן כדיין. דא עקא כי לא 'התפטרות' היתה כאן (כפי שאולי בית-המשפט הוטעה לחשוב) אלא הליך שבאמצעותו ניתן לרב לצאת לקצבה. סוף דבר סובר אני, על-פי הנתונים המונחים לפנינו, כי החלטת הוועדה הנ"ל פסולה היא בפסלות מהותית ובטלה היא בתור שכזאת".

הנעשה לשיפור המערכת, ובעיקר בנושא של מינוי הדיינים. אני חושב שזה דבר ללא תקדים, שבשנה אחת או בכפות משנה מונן 13 דיינים.

כחבר ועדת המינויים גם אני חשתי בצורך לחזק את מעמדה של ועדת המינויים, ולכן הצעתי את ההצעה הזאת, בשינויים מסוימים. אולי את השינויים אציע בדיון לקראת הקריאה השנייה והשלישית. למשל, לדעתי יש בהחלט בעיה מסוימת בכך שוועדת המינויים תקבע את שיעור הגמלה. ייתכן ששיעור הגמלה יצטרך להיקבע על-פי קריטריונים אחידים, ולא לאפשר לוועדת המינויים לתת בונוסים, או להיפך, להוריד או להעניש, בהחלטתה של הוועדה, בשיעורי הגמלה. לכן זה לא מופיע בהצעתי, זה מופיע בהצעה של משרד הדתות ושר הדתות. אבל הדבר הזה עוד יידון, וצריך לדון האם נכון הדבר שוועדת המינויים היא זו שתקבע את שיעור הגמלה.

נושא נוסף שיש בו שוני בין שתי ההצעות הוא — מי המציע את ההצעה לסיים את הכהונה. שר הדתות מציע שזה יהיה רק יושב-ראש הוועדה, שהוא שר הדתות עצמו, או נשיא בית-הדין הרבני הגדול. אני חושב שככל פורום כזה יש לאפשר גם לכמה חברים יחד להגיש הצעה.

היו"ר ש' דיין:
אולי לכל חברי הוועדה?

יצחק לוי (המפלגה הדתית הלאומית):
לכל חברי הוועדה — זה בוודאי, כי הם כלולים ביניהם. אבל יש לאפשר לשלושה או לארבעה מחברי הוועדה יחד להביא הצעה בפני הוועדה; לא לכל אחד מחברי הוועדה, אבל יש לאפשר למספר מסוים של חברי הוועדה להביא הצעה. כי פעמים קורה ששר הדתות או אפילו נשיא בית-הדין, מטעמים שלהם, אולי אינם יכולים או משהים וכדומה.

השר לענייני דתות א"ח שאק:
אתה מדבר בהשוואה למצב הקודם?

יצחק לוי (המפלגה הדתית הלאומית):
כן.

אדוני השר, נכון שבחוק השפיטה הדברים האלה מופיעים, אתה צודק, אבל יש לדון בדברים האלה.

על-כן אני מבקש להעביר את שתי ההצעות כמשולב לוועדת החוקה, חוק ומשפט, להמשך הדיון.

אני רוצה, אדוני היושב-ראש, להתנצל בפני חברי הכנסת, זה דבר לא מקובל באמת: קיבלתי הודעה על עניין דחוף ביותר, אני חייב כרגע להגיע לאיזה מקום, ולכן אני מרגיש אי-נוחות רבה מאוד שלא להיות שותף לדיון. במיוחד כשאחת משתי הצעות החוק היא הצעה שלי. אני מקווה מאוד מאוד להגיע להצבעה, אם אכן ידברו כל הרשומים, אבל אם לא אני, אני מתנצל מראש.

היו"ר ש' דיין:
אני מקווה שאלה כשורות טובות.

יצחק לוי (המפלגה הדתית הלאומית):
גם אני מקווה.

היו"ר ש' דיין:
תודה רבה. אנחנו פותחים בדיון. רשימת הדוכרים משולבת לשני החוקים. רשות הדיבור לראשון הדוכרים, חבר הכנסת אברהם בורג.

כשלעצמם הדברים ברוכים, אלא שחבר הכנסת צבן כבר נגע בבעיית היסוד. בעיית היסוד היא הבכיה — מה הם מניעי הסיום. אני רוצה להניח, שאם האדם הוא בריא ופעיל והגון וצודק, ופסיקתו מקובלת והוא מעורב בדעת עם הבריות, ואולי אפילו זקנו מגודל ופרקו נאה, הוא אדם שלא ימליצו להחיל עליו את סעיפי חוק בתי-דין דתיים (סיום כהונה). אני מניח נכון. אמת, אדוני השר? אנתנו מדברים על מקרים שבהם, בוא נגיד, יש סיבה לשים קץ לכהונתו.

השר לענייני דתות א"ח שאקי:
הבאתי שלוש דוגמאות.

אברהם בורג (המערך):

אני שואל את עצמי, מאותן דוגמאות שהביא השר ומן הדוגמאות שאנחנו מכירים מן הרחוב שלנו, מה הם מניעי הסיום. אם מניעי הסיום הם בריאותיים או סתם שיקול דעת, או אדם כבר התעייף מתפקידו, אני אומר: מגיע לאדם. הוא מילא את תפקידו, את שליחותו, הכול בסדר גמור, יכולים להחיל עליו את סעיף 16 סעיף קטן (ד): "החליטה הוועדה על סיום כהונתו של דין, תקבע בהחלטתה את המועד לסיום הכהונה, וכן, לפי שיקול דעתה, את שיעור הגמלה שיקבל".

אבל, אם אדם נאלץ לסיים את כהונתו משום שדבק רבב בכבודו, כאן אני כבר שואל את עצמי, האם צריך לחול עליו אותו דין של סעיף קטן (ד). אני רוצה לומר, ואני אגיש את זה גם בתור הסתייגות, שאם וכאשר מניעי סיום הכהונה הם מניעי סיום שיש עמם או קלון, או בושה, או חשד של עבירה, או פסיקה של ערכאה שיפוטית כזאת או אחרת, דומני שלא צריך לחול עליו אותו דין שחל על אדם שסיים את כהונתו מטעמים אחרים — בריאותיים או גיליים או כל דבר אחר.

יתר על כן, דומני שבאופן עקרוני ההחלטה של סעיף קטן (ד) היא החלטה בעייתית, ואגיד למה. אדוני השר יודע את עמדותי, שהרכבה של ועדת המינויים, אני חולק עליו מלכתחילה. אני חושב שדין לא צריך להיות ממונה באופן פוליטי, ולא צריך להיות ממונה על-פי משחקי כוח. אדוני יודע טוב מכולנו את העיכובים שחלים במינויים רבים של דינים בברייתו מפני פלוגי שם רגל ואלמוני תומך במקורו בפלוגי לא תומך במקורו של שלמוני. אדוני יודע במה דברים אמורים, ואני חושב שהוא מצר על זה יותר מכולנו, על העיכובים שחלים במינויים כאלה ואחרים.

אבל ועדה שמורכבת משני רבנים ראשיים, משני חברים במועצת הרבנות, משר הדתות ומשר הפנים, שהם גם כן נציגים דתיים, משני חברי כנסת שהם פוליטיקאים פראקסלנס, משני עורכי-דין, שהם אנשים שיש להם אינטרסים כמי שבאים ומייצגים לפני בתי-הדין הדתיים, בצורה זו או אחרת; דומני שאנשים כאלה אינם אנשים שצריכים לדון מה קורה לאחד החברים שלהם, שמונה במינוי פוליטי, כאשר הוא מסיים את כהונתו בעבירה שיש עמה רבב. דווקא במקרה הזה הייתי אומר, כאשר מניע הסיום הוא מניע בעייתי, או מטיל צל מסוים על אותו דין, הייתי רוצה שהשפיטה בעניינו, בעניין הגמלה שלו, כן או לא, תיעשה על-ידי ערכאה חיצונית — נציב שירות המדינה, אולי ועדה מיוחדת, אבל בוודאי לא אותם אנשים שהם הגורמים בהליך המינוי, שהם אנשים שמעורבים מאוד מאוד, באופן הפוליטי ביותר, במה שקורה שם. אני רוצה ועדה שתהיה מסוגלת, בלי חשש של קרבה וכלי חשש של משוא פנים לטובה או לרעה, לבוא ולהגיד: אדוני, לך לא מגיע; או לומר: לך מגיע. אם כי אחרים בוועדה לא היו חושבים שמגיע

ועוד אומר הידוע המשפטי בקטע אחר: "לא אוכל לכלכל את עיקום הכתובים כאשר לחוק, ועוד פחות מזה את ההתחמכות על החוק שהיתה בהחלטת הוועדה. שומה היה על הוועדה למנוע עצמה מלאשר את יציאתו של הרב פרדס לקצבה ומקביעת תנאי הגמלה ולו לפחות עד שיסתיים ההליך הפוליטי בעניינו. לא זו בלבד שעשתה מעשה לא יאה של עקיפת החוק, אלא שהחלטתה נגועה בחריגה בוטה מסמכות ודינה להיות כחספא בעלמא. נחמה פורתא היא, שנמצאו בוועדה כמה חברים אשר בדעת מיעוט גרסו כי אין לקבל אותה החלטה. כללו של דבר הוא כי הדרך שבחרה הוועדה לעניין תנאי סיום שירותו של הרב פרדס כדין דרך לא-דרך היא ואל לך לתת לה קיום". והדברים הופנו אל השר לענייני דתות, השר אבנר שאקי.

ואני אומר, אדוני השר: גם בהצעת החוק שלך, גם בגרסה של חבר הכנסת יצחק לוי חייב להיות סייג לגבי מה שעושים במקרה של דין או קאדי או קאדי מדיה, שנידונו והואשמו בעבירה שיש עמה קלון, מה הדין במקרה הזה, כדי שלא תחזור פרשת פרדס במקרים דומים.

אני אצביע בעד החוק מתוך כוונה להגיש הסתייגות, מתוך תקווה שהסתייגות ברוח זו תתקבל בוועדת החוקה, חוק ומשפט. תודה רבה.

עוד הערה ושאלה. אדוני השר, בדברים מסוימים הייתי רוצה להצטרף לשבחים שחלק לך חבר הכנסת יצחק לוי, אבל אומר לך מה מונע אותי מכך: הבטחת שתקדם את עניין תקנות בתי-הדין הרבניים.

השר לענייני דתות א"ח שאקי:
הן ממש בדרך. זה עניין של שבועות.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):
זה הייריון שמשתהה יתר על המידה. הערכים קוראים לזה "היריון גמלים", שנמשך לא תשעה חודשים אלא אחד-עשר חודשים, וכאן זה אפילו יותר מכך.

אברהם בורג (המערך):
אצלנו בתפילת ימים נוראים אומרים "היום הרת עולם".

היו"ר מ' וירשובסקי:
אני קורא לחבר הכנסת אברהם בורג לשאת את דברו, אחריו רשום חבר הכנסת חגי מירום.

חברי הכנסת, אני רוצה להודיע, שמי שלא ימצא באולם

אברהם בורג (המערך):
לא יוכל לדבר.

היו"ר מ' וירשובסקי:
אכן, חבר הכנסת בורג, הניסיון הפרלמנטרי שלך מצטבר ממש לנגד עינינו.

אברהם בורג (המערך):
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אדוני השר, הצעת חוק זאת, שהיא מבורכת כשלעצמה, היא צעד שני של הצעת חוק פרטית שהוגשה על-ידי חבר הכנסת ריבלין ואנוכי, שעניינה: לא ימונה לדין ככל אחת מהערכאות, גם היהודיות וגם שאינן יהודיות, לכל תפקיד שיפוט. מי שעבר עבירה שיש עמה קלון. דומני, שאם בצעד שבו אנחנו אוסרים עליו מתחילתו להיות ממונה, הרי הנה הצעד שאנחנו מחמירים עליו בסופו ואומרים: אם וכאשר החליטו שתסתיים כהונתך, כך וכך יקרה עמך.

שיאחרו את תורם וכמה חברים חסרים. אני עושה הפסקה בנושא הזה.

עדנה סולודר (המערך):

יש פה חברים שנרשמו.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חברת הכנסת סולודר, נא לא לדאוג.

לך. דווקא את הסעיף הזה, את מגיעי הסיום שיש עמם רבב. הייתי מוציא מידיה של ועדת המינויים.

אלה התיינה שתי הסתייגויות. תודה רבה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה. חברי הכנסת, הואיל ויש כמה חברים שמבקשים

יג. שאלות ותשובות

היו"ר מ' וירשובסקי:

אני קורא לשר המשפטים להשיב על שלוש שאלות, כדי שנוריד את סעיף השאלות מעל סדר-יומנו. אחר כך נחזור לסדר הריגל. לא הייתי עושה זאת ברגע זה, אבל חבר הכנסת חגי מירום ביקש עיכוב קל. אני קורא לשר המשפטים להשיב על שלוש שאלות.

הכנסת ביום 14 בינואר 1991. ביום 6 בפברואר 1991 החליטה ועדת השרים לענייני חקיקה להתנגד להצעה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

רציתי לדעת, אדוני השר, כמה זמן עוד, לדעתך, יטופל הנושא הזה במשרד המשפטים?

שר המשפטים ד' מרידור:

אני מהסס לקבוע מועד. אני מוכרח לומר, שגישתי היסודית היא למעט ככל האפשר בחקיקה, בהתערבות בענייני הפרט, בקביעת אחוזי החיווך בחוק ובדברים נוספים שעד היום הסתדרנו בלעדיתם. דווקא בגלל ההתנגדות הראשונית שלי לא אישרתי מייד את הטייטה שהוכנה. אמרתי לאנשי הצוות, שאני מוכן לבדוק זאת אתם פעם נוספת, ואם אשתכנע אגיש את ההצעה לממשלה. אם לא אשתכנע, תהיה התשובה שלילית.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה.

3072. חיווך במקרקעין

חבר הכנסת מ' וירשובסקי שאל את שר המשפטים ביום ט"ו בטבת התשנ"א (1 בינואר 1991):

במרס 1988 מינה שר המשפטים את ועדת-גוברמן ל"בדיקה מחודשת של השאלה אם יש מקום להגדרה בחוק של עיסוק בחיווך במקרקעין, ואם כן — באיזו דרך". מסקנת הצוות היא, כי קיים צורך דחוף בחקיקת הוראות חוק מתאימות לסילוק עיקר התופעות השליליות שבהן נתקל הציבור בהתקשרויותיו עם מתווכים. בדוח מפרט הצוות את עיקר השינויים החקיקתיים הנדרשים.

נראה כי לאור גל העלייה ההמונית מרוסיה והזיקקות העולים למתווכים במציאת דיור הצורך בחקיקה דחוף עוד יותר.

ברצוני לשאול:

מה בדעת השר לעשות לגבי המלצות הוועדה אשר הוקמה מטעמו?

שר המשפטים ד' מרידור:

צוות בין-משרדי שמנה שר המשפטים לעניין העיסוק של חיווך במקרקעין, בראשותו של מר שלמה גוברמן, המשנה ליועץ המשפטי לממשלה, בחן את הנושא והגיש את המלצותיו. הצוות סבור, שבנתונים הקיימים אין הצדקה או צורך בהסדרת עיסוק החיווך במקרקעין בישראל. עם זאת סבר הצוות, שקיימות תופעות ובעיות אשר לסילוקן דרושה יוזמה חקיקתית, ובעקבות כך הוכנה על-ידי, במשרד המשפטים, טיוטה לחיקוק חוק הגנת הצרכן.

לפי החיקוק המוצע יוסף פרק בחוק הגנת הצרכן, התשמ"א — 1981, שנושאו "חיווך בעסקת מקרקעין", ובו, בין השאר, כללים לכיצד של פעולה לחיווך במקרקעין. פרטי ההסכם, ניגוד עניינים, גילוי ופוסוס, תרופות ודמי חיווך. טיוטת חוק זו נדונה עכשיו במשרד המשפטים. עם גמר הדיונים יוחלט אם להעבירה לאישור הממשלה לשם הגשתה לכנסת.

במקרה של עבירות על-ידי מתווכים, כגון קבלת דבר במרמה, ניתן להפנות את העניין לטיפול משטרה.

הצעת חוק פרטית הוגשה על-ידי השואל הנכבד ועל-ידי חברים אחרים — לין, מירום ופזר — והונחה על שולחן

3322. חקירת פעילות מיסיונרית

חבר הכנסת ש' דיין שאל את שר המשפטים ביום י"ב באדר התשנ"א (26 בפברואר 1991):

נציג המשטרה, האחראי לחקירות, מסר לי כי יש הוראה מטעם היועץ המשפטי לממשלה, שלפיה אין לפתוח בחקירות בשל תלונה על פעילות מיסיונרית, אלא לאחר אישורו ולאחר שהפרקליטות תבדוק את החומר.

ברצוני לשאול:

1. האם הפרטים נכונים?
2. אם כן — מה טעם ניתנה הוראה כזאת, ומה לשונה?
3. כמה אנשים הועמדו לדין בחמש השנים האחרונות בגין פעילות מיסיונרית?
4. האם היו מקרים שאכן היועץ המשפטי לממשלה הורה שלא לחקור פעילות מיסיונרית, אף שהוגשה תלונה, ואם כן — כמה מקרים היו, ומה היו הנתונים לגביהם?

תשובת שר המשפטים ד' מרידור:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

- 1 — 2. הפרטים נכונים. בשל הרגישות המיוחדת בהפעלת החוק, — סעיפים 17א ו-17ב לחוק העונשין, התשל"ז — 1977 — והקשיים ביישומו, הנחה פרקליט המדינה, ביום 12 במרס 1978, את ראש אגף החקירות במטה הארצי של המשטרה שלא להגיש כתבי אישום בשל העבירות האמורות בלא אישור היועץ המשפטי לממשלה או פרקליטות המדינה.

חוברת ל', ישיבה רצ"ז

— שאלות ותשובות: הצעת חוק בתי-דין דתיים (סיום כהונה); הצעת חוק בעלי תפקידים שיפוטיים (תקופת כהונה) —

שמירה בבתי-הספר במקום ההורים. הדבר עשוי לחסוך ימי היעדרות מהעבודה.

משרד המשפטים מתנגד לתקנות לשעת-חירום ותומך בחקיקה רגילה.

ברצוני לשאול:

מדוע מתנגד משרד המשפטים לתקנות לשעת-חירום ותומך בחקיקה רגילה, שהיא תהליך ארוך?

תשובת שר המשפטים ד' מרידור:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

בעת מלחמת המפרץ הועלה רעיון להתקין תקנות שעת-חירום, שלפיהן ניתן יהיה לחייב מובטלים בשמירה בבתי-הספר. עמדת משרד המשפטים היתה, כי מקום שניתן לפנות לכנסת, אין להתקין תקנות שעת-חירום.

לעצם העניין. אי-אפשר להטיל עבודה על מובטל בלי לשלם לו שכר, להבדיל מדמי אבטלה. תועלתה ויעילותה של "שמירה" כפויה כזאת מוטלת בספק רב.

היו"ר מ' וירשובסקי:
תודה לשר המשפטים.

ד. הצעת חוק בתי-דין דתיים (סיום כהונה), התשנ"א — 1991 *

הצעת חוק בעלי תפקידים שיפוטיים (תקופת כהונה), התשנ"א — 1991 **
(קריאה ראשונה)

גם אינני חרד, מפני שברין וכצדק נעשה פה הליך מסודר, לאפשר לדיין לעיין בחומר ולאפשר לו לטעון את טענותיו אם הוא חושב שעושים אתו עוול כאשר מחליטים על סיום כהונתו.

יש לי רק הסתייגות קלה, שאולי השר יבהיר אותה בהמשך, והיא באשר לקביעת גובה הגמלה. כאן אינני מבין מדוע צריך שהוועדה תקבע את גובה הגמלה, ולא שגובה הגמלה יהיה על-פי נוסחה קבועה וברורה. אבל, כאמור, אנחנו נמצאים בקריאה ראשונה וסוגיה זו תוכל להיות מיושבת גם בהמשך החקיקה.

על כן, אני תומך מאוד בהצעת החוק היוצרת אחידות: היא במקומה ובשעתה. תודה רבה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה לחבר הכנסת מירום. אני קורא לחבר הכנסת חיים אורון — איננו באולם. חבר הכנסת אברהם פורז — איננו באולם. חבר הכנסת שבח וייס, ואחריו — חברי הכנסת אריאל ויינשטיין, עמיר פרץ, מוחמד נפאע, מיכה גולדמן, מרדכי וירשובסקי, דדי צוקר, עדנה סולודר, חסיין פארוס ואמנון רובינשטיין.

שבח וייס (המערך):

אדוני היושב-ראש, אדוני השר, חברי הכנסת, אני מברך את הממשלה על היוזמה. אני מצטרף להערות של חבר הכנסת חגי מירום לגבי גובה הפיצויים. היה רצוי גם כאן לעשות איזון ענייני עקרוני, סטנדרטי, משום שזה פותח פתח למשא-ומתן, לפעמים בנוסח שאינו יאה למערכת השיפוט, אבל אני מקווה שלקראת הקריאה השנייה והקריאה השלישית גם העניין הזה יתוקן.

בחודש אפריל 1987 חזר היועץ המשפטי לממשלה והנחה את ראש אגף החקירות במטה הארצי של המשטרה שלא לפתוח בחקירה בעבירה של פיתוי להמרת דת בלא שהתלוונה הובאה תחילה בפני היועץ המשפטי לממשלה או פרקליט המדינה.

3 — 4. לפי מידע שנמסר מפרקליטות המדינה, לא נמצאו פניות בעניין בקשות לקיום חקיקה לעבירות הנדונות מלבד פנייה אחת אל היועץ המשפטי לממשלה בשנת 1987.

עתה מצוי בידי הפרקליטות חיק החקירה שנפתחה בטבריה. לאחר עיון בחומר המליצו פרקליטת המדינה והיועץ המשפטי לממשלה להמשיך בחקירה, ולאור הממצאים יוחלט בדבר העמדה לדין.

3337. שמירה בבתי-ספר על-ידי מובטלים

חבר הכנסת ש' עמור שאל את שר המשפטים ביום י"ט באדר התשנ"א (5 במרס 1991):

סגן שר העבודה והרווחה ביקש להתקין תקנות לשעת-חירום שיחייבו מובטלים מקבלי דמי אבטלה לעבודות

היו"ר מ' וירשובסקי:

אנחנו חוזרים לסדר. אני קורא לחבר הכנסת חגי מירום. בבקשה. הדיון נמשך כסדרו.

חגי מירום (המערך):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, כבוד שר הדתות הנוכח, אני רואה בהצעת החוק המונחת לפנינו הצעה חיובית מאוד, שיוצרת דין אחד למקרה של סיום כהונה של שופט, למקרה של סיום כהונתו של דיין, למקרה של סיום כהונתו של קאדי, ולמקרה של סיום כהונתו של קאדי מדי'ב.

אני חושב שבעבר היה מצב בלתי מתקבל על הדעת, שבו לא ניתן היה כלל לסיים כהונתו של שופט. אחר כך, כשחל שינוי בחוק-יסוד: השפיטה ניתן היה לסיים כהונתו של שופט, לוצר מצב משונה, שלגבי סוג מסוים של שופטים אין טכניקה לסיום כהונתם. אני מברך את הממשלה שהחליטה להביא הצעת חוק שעושה דין אחד לכל שופטי ישראל באשר הם, שופט יהודי, שופט אורח, שופט רבני, דיין, שופט שהוא קאדי וקאדי מדי'ב.

כשולי העניין אני רוצה גם לומר, שאני רגוע באופן יחסי בשל כך שהחקיקה הזאת מכילה גם הרכב ועדתי כזה שאפשר בהחלט לסמוך עליו, הוא נקי מפניות, הוא כולל רבנים ראשיים וחברים במועצת הרבנות, שר הדתות ושר הפנים, שני חברי כנסת, נציגי לשכת עורכי-הדין. אינני מודאג. זה יהיה הליך ייחודי מאוד מאוד, יהיה בו משהו חריג ביותר. כאשר יש מצב מעין זה, כאשר דיין או קאדי מוכרחים לעזוב את כס השיפוט בשל אירוע כזה או אחר, שגם כדי שהוא יקרה צריך שתהיה המלצה של נשיא בית-המשפט העליון או של גורם אחר, אני חושב שמדובר במקרה חריג מאוד וטוב שהחקיקה מתייחסת אליו.

שוב, אני מעריך את תרומתו ואת הניסיון המתמיד שלו. יש צורך בעילות, בתפקוד סביר של הקאדים ושל ועדת המינויים. אבל, כל עוד קיימת מציאות קשה על בסיס חמולות ואזורי, זה מקשה, והדבר חל במיוחד על ועדת מינויים של קאדים מדה"ב לדרוזים.

יש רשימה ארוכה של מועמדים. נקבעו מועדים, היו פניות, מכתבים וטלפונים וגם שאלות. יש מקומות פנויים, ועד עכשיו שום דבר לא עור.

אני רוצה להדגיש: אני לא מפנה את האשמת לי לכבוד השר, אבל צריכה להיות ראייה אחרת, טיפול אחר לגמרי; צריך לשפר, ונדמה לי שזה לא בא על-ידי שבעה במקום שמונה.

אם אני מסתכל על הרכב ועדת המינויים שאני חבר בה, המונה כיום שמונה חברים, יש לי סיבה בעלת משקל גם להתנגד לחוק הזה, והסיבה היא לגמרי לא אישית. תודה רבה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה לחבר הכנסת נפאע. רשות הדיבור לחבר הכנסת מיכה גולדמן — איננו באולם. את עצמי אני לא יכול לקרוא, אני בעד החוק. חבר הכנסת דוד צוקר — איננו באולם. חבר הכנסת משה שחל — איננו באולם. חברת הכנסת עזנה סולודר, בבקשה; אחריה — חבר הכנסת חסין פאוס, גם הוא איננו באולם; אחריו — חבר הכנסת אמנון רובינשטיין, המסיים את הרשימה. בבקשה, חברת הכנסת עזנה סולודר.

עזנה סולודר (המערך):

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, אני, כמוכן, אצביע בעד שתי הצעות החוק שאנחנו דנים עליהן כאן במשולב, כאשר חבר הכנסת לוי התייחס בעיקר למקרים שבהם יטופל דיין — בצאתו לקצבה; בהתפטרותו, בהיבחרו וכן הלאה, וכאשר הצעת הממשלה היא, כמוכן, רחבה יותר ומרחיבה גם את התנאים.

אצביע בחיוב בעד הצעת החוק, מפני שאני חושבת שכל צעד שאנחנו עושים — ואני מקווה שזה לא הצעד הראשון וגם לא האחרון — לקידום ההשוואה בין הדיינים, וכמוכן הדיינים במגזר הדרוזי, הקאדים וכן הלאה, למעמד השופטים הוא צעד נכון.

מה גם שאנחנו הפקדנו בידי הדיינים את השטח הרגיש ביותר במעגל החיים שלנו. הדיינים אחראים לדיון וקובעים לפעמים את פסק-דינם, והוא גורלי מאוד, של האנשים בנושאים הקיומיים ביותר, בידי האישות. מסיבה זאת נדמה לי שאנחנו צריכים להיות יותר ויותר רגישים לתפקיד הזה של הדיינים, ולא אחת עלה הדבר מעל במת הכנסת. אני יודעת, למשל, שעשינו להשוואת שכרם של הדיינים לשכרם של השופטים, וההנמקה היתה, שבעצם הדיין הוא שופט, אלא שהוא שופט במגזר מסוים בלבד.

מסיבה זאת הייתי פונה אליך, שר הדתות, והייתי מבקשת מאוד — כבר אמר חבר הכנסת יאיר צבן לגבי התקנות, אבל משום שהמגזר הזה של הדיינים הוא אומנם מגזר רגיש יותר, אבל הציבור הרחב, כל זמן שהוא לא נוקט לו, מודע פחות לאינסטנציה הזאת, יפורסם ואנחנו נדע מה בעצם חייב דיין, מהי ההשכלה שלו, כיצד הוא נבחר, מה הם התנאים והחובות המוטלים עליו; דברים שנתנו יודעים לגבי שופט. אנחנו יודעים מי ראוי להתמנות לכהונה של שופט ומה הם הסוגים של בתי-הדין השונים. אינני יודעת אם דברים אלה חייבים להיות בתקנות, אבל דווקא משום שחבר הכנסת יאיר צבן הזכיר כאן את מקרהו של הרב פרדס, ואני זוכרת את פרשת

יש לנו ויכוח קבוע בארץ בשאלה, האם אכן השפיטה בענייני אישות צריכה להתקיים בבתי-דין דתיים. יש אסכולה האומרת, שאפשר לקיים אותה בבתי-המשפט הרגילים של המדינה, כאשר אלה נזקקים לחוק השואב את עיקר מהותו מן ההלכה, בכלל, ויש גישה לאחידות בתי-המשפט כאשר בתי-המשפט נזקקים למקורות שונים בבואם לדון בעניינים שונים. בעניין זה דווקא מקובלת עלי גישתו של הפרופסור זילברג המנוח, ממלא-מקום נשיא בתי-המשפט העליון, אשר בספרו "המעמד האישי בישראל" — ספר שזיכה אותו, בין היתר, בפרס ישראל — הוא מסביר, לדעתי ברמה גבוהה מאוד של שכנוע, מדוע יש צורך בעצם באינסטנציות דתיות נפרדות שיכנהו בהן אנשים הנהנים לא רק מידע רחב בתחומי הדת וההלכה אלא גם מאמון רב מאוד של הציבור המאמין. על רקע הרגישות סביב העניין הזה אפשר להבין את הגישה הזאת, והיא אשר מתקיימת לפי שעה בישראל.

עם זאת, צריך לחתור לסטנדרטיזציה מוחלטת של כללי הצדק של השיפוט. התיקון הזה מעלה את מערכת המשפט הכוללת בישראל לדרגה גבוהה יותר של שוויון ותחושת צדק לאנשים. בידי הדיינים, כמו בידי שופטים, לא אחת ניתנים עניינים שהם גורליים עבור הנדונים, חשובים, חיוניים, מכריעים הכרעה חשובה בחייהם. יש חשיבות ממדרגה ראשונה לשמירה על רמת השיפוט. העניין מושג באמצעות חוק השופטים, כאשר מינוי שופטים בישראל הוא תהליך שמבטיח רמה גבוהה מאוד של שופטים. אני מקווה שזה גם השיקול העומד לנגד עיני הוועדה הממנה דיינים.

סעיף זה יוסיף עוצמה, יוסיף כוח למי שצריך להוסיף לו כוח, באותם מקרים שבהם משהו מעד או איננו חרוץ מספיק, או שבאיזשהו שלב השתכשו מרצו ורענותו המחשבתית, והדברים קורים, או, חלילה, עשה מעשה שלא יעשה. זה תיקון חשוב, מאוחר מדי אבל טוב בכל זאת. נתמך בו, כמוכן.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה לחבר הכנסת שבח וייס. חבר הכנסת אריאל ויינשטיין — איננו. חבר הכנסת עמיר פרץ — איננו. אני קורא לחבר הכנסת מוחמד נפאע, בבקשה.

מוחמד נפאע (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אדוני היושב-ראש, אדוני השר לענייני דתות, חברי הכנסת, עוד לא יצא לי להשתמש בזכותי כחבר ועדת מינויים, לא למנות, לבחור ולא, לסיים עבודה של מישהו, כי הוועדה שאני חבר בה עוד לא התכנסה והיא בתקופת המתנה.

אני מוכרת להתנגד להצעת החוק משתי סיבות. סיבה אחת, עיקרית לדעתי — צמצום מספר חברי ועדת המינויים הראשים להחליט על סיום כהונתו של קאדי, שבעה במקום שמונה, ואני נגד צמצום כזה.

סיבה אחרת: אני לא רוצה לחרום את תרומתי ולהקשות על מי שנכנס ולהקל על מי שיוצא. אני אפרט.

אני יודע שיש קאדים מדה"ב שלמעשה לא יכולים לתפקד. נפאת גיל, בריאות, וזכותם לנוח, לצאת לקצבה מזמן, אבל הם יומשיכים, ולא רק באשמתם. יש גם מועמדים היום שהיו צריכים לצאת לקצבה, כי כל נושא המינויים שרוי בלחצים מפלגתיים, ומתקיים משחק משיכת החבל בין כוחות שונים, והקורבן הוא הציבור.

אני לא מאשים את כבוד השר לענייני דתות. אני מעריך מאוד את תרומתו — לשפר, לתקן, לזרז; אבל כבודו יודע, וגם אני יודע, שקיימת מוגבלות לא קלה בנושא.

הצעותיו, כפי שידוע לי, והדבר בוודאי יובא בחשבון. אני מניח גם שבוועדה יידון הדבר באריכות.

אני שמח על כך שגם חבר הכנסת בורג בירך על העניין. עם זאת, הוא דיבר הרבה על הפוליטיזציה של המינויים. כאן, לצערי, אין לי תשובה מיוחדת לו, כי זה אופייני לכל השיטה, לכל המערכת. התעניינתי מאוד בנושא זה, ולא ראיתי שיטה אחת בעולם שהצליחה לחמוק מכך — גם לא ארצות-הברית, גם לא אנגליה, אחת מאמהות הדמוקרטיה. גם שם, כשאתה מעיין יפה בהרכב ועדת המינויים, אתה מוצא שהשופטים באנגליה ובחרים, בין השאר, עלי-די גורם פוליטי, כי השר העוסק בכך הוא מינוי פוליטי, והוא איננו מתעלם לחלוטין משיקולים. עם זאת, לאחר המינוי, ידוע שהשופטים מתעלמים מכל מה שהביא למינוי ורואים עצמם כשופטים המדינה ללא תלות כלשהי. אני מניח ומאמין, שזה הדבר הקורה גם אצלנו.

אבל, שוב, אשר לגמלה, הדברים שאמרתי לחבר הכנסת צבן יפה כוחם גם לחבר הכנסת בורג.

חבר הכנסת מירום, אני מודה לך על הדברים שאמרתי. אני בהחלט שמח שוב שגם אתה מחייב את האחידות. האחידות היא תמיד לטובה במקרה כמו זה, מפני שפירושה שהמערכת השיפוטית נתפסת כמערכת אחת. אתה רואה בהרכב הוועדה דווקא ערובה לתקינות ההליך. שוב, דומה שעקב אכילס הוא עניין הגמלה. אני בהחלט חושב שחשוב שיעלה הדבר בוועדה, הוא בוודאי יעלה ויתלכן. יובאו הצעות שונות, אם ייראה משהו שעליו תהיה הסכמה, ודאי וודאי שיהיה טוב. אני רק רוצה לומר לחברי הכנסת: אף-על-פי שחוק השפיטה נתקבל לפני שנים מספר, נודע לי שעד היום לא היה ניצול של הסעיף הזה ולא השתמשו בו. אני מקווה מאוד ואעשה הכול, עד כמה שהדבר תלוי בי, שגם כאן לא ייעשה שימוש תכוף. חבר הכנסת בורג ידידי, נעשה הכול כדי שהשימוש יהיה נדיר, מפני שלא זו המטרה. המטרה היא בפירוש אותם מקרים קלסיים, מין עיפיות גדולה של דין או שופט או קאדי, ששוב איננו נהנה מעצם תפקידו, איננו מצא שפה משותפת עם ההרכב או ההרכבים שהוא יושב אתם, מגיע למקום כהונתו בנסיעות ארוכות שמתישות אותו ומתישות את המתדיינים המסכנים; במלים פשוטות, מקרים שבהם טוב לו וטוב לעולם שהוא יפרוש. אלא מאי? האם צריכים לקבל פרס בצורת גמלה? אני מסכים בהחלט שעניין הגמלה צריך להידון, צריכה לבוא הצעה, ממשיה, שכאילו תנטרל במידה מסוימת ושלא תהיה רק הוועדה, אולי גורם חיצוני או גורם חיצוני עם ועדה. אדרבה, יעובד מה שיעובד. אני מאמין שננסה לאמץ איזה פתרון ביניים שיענה על העניין.

חבר הכנסת שבח וייס דיבר כללית על הצורך באינסטנציה שיפוטית דתית. לא לי במעמד זה לעסוק בכך. המדינה הגיעה מזמן למסקנה, שנושאי האישות יישארו בשיפוט דתי. בחלקם, אתם יודעים שחלק גדול מן השיפוט הדתי צומצם, ולכן השאלה העקרונית כבר נפתרה כפי שנפתרה על דעת הכנסת.

חבר הכנסת נפאע הביע את התנגדותו. אני רוצה לומר: חלילה, לא היתה ואין כל כוונה באי-זימון הוועדה למינוי קאדים מדיב לגרוע לכן שלא ימונו הקאדים הללו. יושב בוועדה זו שר המשפטים, ויושבים עוד אחדים שהעלו כמה סוגיות, כמה בעיות, ועל-פי בקשתם נדחתה הישיבה. החשש הגדול הוא באמת מן ה"חמוליס". אחת עצמן העלית זאת. לצערנו הגדול, זה קיים. יש רצון לחלוש את המינוי מן השיטה הזאת. הדבר איננו קל. לכן הדחייה נועדה לחפש דרכים — איך להבטיח מינוי שיהיה לטובת העניין, שיעלה את הרמה

הדין בצרי, נושאים שהפכו כמעט לפרשות שכל הארץ עסקה בהן. ולא בכדי; לכן, כפי שאמרתי, הייתי רוצה מאוד שהצבור ידע מה היא ההשכלה של הדין. אני יודעת שנעשה רבות על-מנת שהדיינים העוסקים בפועל, כפי שאמרתי, בדברים הכי רגישים של חינוך יהיו אנשים שחיים את המציאות העכשווית, שחיים את מה שמתרחש בחברה הישראלית, ולא רק במגזר הדתי. זה מחייב, כמובן, גם השכלה רחבה יותר, ולא רק בשטח הדתי.

לכן הייתי מחייבת מאוד, ואם אתה יכול למסור כאן ולהניח את דעתנו, או בתקנות, לענות על הדברים האלה. על-מנת שכשאנחנו משרים, נדע, בלי שאני חושדת, חס וחלילה, שהאינסטנציות שקובעות את הדיינים אינן נותנות את הדעת על הדברים האלה, אבל בכל זאת שנהיה כולנו שקטים, שכנושא הזה אנחנו לא רק משרים שר ותנאים בפנסיה ובפרישה, אלא אנחנו גם תובעים קריטריונים שכלל החברה הישראלית רוצה בהם, ולא רק המגזר הדתי. תודה רבה.

הי"ר מ' וירשובסקי:

תודה. חבר הכנסת חסיין פארס ביקש להימחק מרשימת הדוברים. חבר הכנסת אמנון רובינשטיין איננו. כעצם בזה הם הדין. אני קורא לשלש השעות על שתי הצעות החוק יחד. ההצבעה, כמובן, תהיה בנפרד. אני מבין שההתייחסות של השר היא רק להצעה שהוגשה מטעם הממשלה.

עדנה סולודר (המערך):

אפשר לשלב אותן.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אם הממשלה חושבת, אדוני השר, שהאופוזיציה יש לה די כוח לכהן בשני תפקידים — גם כאופוזיציה וגם כקואליציה — אתם טועים. אנחנו פשוט נכשיל את זה. תראה מה קורה פה. פשוט בושה וחרפה. לית דין ולית דיינים.

חגי מירום (המערך):

זה משום שסומכים עלינו. לקחנו על עצמנו אחריות יתרה.

השר לענייני דתות א"ח שאקי:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מצטרף למחאה של חבר הכנסת צבן על המצב המצער של נוכחות כה דלילה מן הצד של הקואליציה. אני מצר על כך, אבל עם זאת אני מברך על ההשתתפות של אלה שהשתתפו, ואני חושב שהם בוודאי ראויים לתשובה מלאה על הדברים שהשיעו, עד כמה שיהיה הדבר ביכולתי.

חבר הכנסת צבן, אני שמח שאתה מחייב את ההצעה בכללותה, אלא שיש לך כמה הסתייגויות. שמתי לב לפרטים. ההשוואה של מעמדם של דיינים ושל קאדים לזה של שופטים היא רק לטובת העניין. כי כשהמערכת השיפוטית נתפסת כיחידה כוללת, הרי הדבר הוא בוודאי לטובתו של המשפט, לטובתו של הצדק בישראל. עם זאת, הנושא הספציפי שהעלית בעניין הגמלה חוזר אצל כמה מן המשתתפים, ונראה לי שהוא דבר הטעון ביור בועדה. אין לי צל של ספק, שאם תובא איזו הצעה שתיראה כמשקפת קונסנסוס רחב, לא תהיה התנגדות, ואני אשתדל בהחלט לשכנע לקבל אותה בדברים שייראו הגיטיים. אני מניח שהרכב היגיון יהיה בהם. הדוגמאות שהבאת בוודאי מצדיקות תשומת לב לעניין.

נמנית עם אלה — אם כי אין לגלות מוועדה איך הצביע כל אדם — שהסכימו לחוות דעתו של היועץ המשפטי לממשלה, אלא שהייתי במיעוט. עם זאת, אין ספק שיש לשים לב להצעותיו של היועץ המשפטי בנושא הזה, שהן גם

השר לענייני דתות א"ח שאקי:
אני מודה לך על תשומת הלב.

חברי הכנסת, אני מבקש לתמוך בהצעת החוק. חן חן, אדוני היושב-ראש.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה לשר לענייני דתות. חברי הכנסת, תם הדיון המשולב בשני החוקים. אנחנו ניגשים להצבעה נפרדת על כל הצעת חוק. נצביע תחילה על הצעת חוק בתידין דתיים (סיום כהונה), התשנ"א — 1991, הצעת חוק שהוגשה על-ידי הממשלה. זו הצבעה מס' 6.

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את הצעת

החוק לוועדה — 12

נגד — 1

נמנעים — אין

ההצעה להעביר את הצעת חוק בתידין דתיים (סיום כהונה), התשנ"א — 1991, לוועדת החוקה, חוק ומשפט נתקבלה.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
הצעת החוק הועברה לוועדת החוקה, חוק ומשפט להכנה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית.

אנחנו ניגשים להצבעה על הצעת חוק בעלי תפקידים שיפוטיים (תקופת כהונה), התשנ"א — 1991, הצעת חוק של חבר הכנסת יצחק לוי. זו הצבעה מס' 7.

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את הצעת

החוק לוועדה — 13

נגד — אין

נמנעים — אין

ההצעה להעביר את הצעת חוק בעלי תפקידים שיפוטיים (תקופת כהונה), התשנ"א — 1991, לוועדת החוקה, חוק ומשפט נתקבלה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

הצעת החוק הועברה לוועדת החוקה, חוק ומשפט להכנה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית.

חברי הכנסת, תם סדר-היום. אני עומד לנעול את הישיבה. הישיבה הבאה תתקיים מחר אחרי-הצהריים, בשעה 16:00. ישיבה זו נעולה.

השיפוטית, שיקדם את העניינים עצמם לטובת הכלל. זה איננו קל. כפי שאמרתי, בצדק, 43 שנים עשו את שלהן. ככל זאת נעשה הכול, בעזרת השם, כדי שהתקלות הללו יבואו על תיקונן.

חברת הכנסת סולודר מחייבת עקרונית, ואני שמח על כך. עם זאת, דיברת על פרסום הכישורים של המועמדים לדיינים. אני שמח לומר לך, שבחוק יש דרישות של השכלה כללית ותורנית.

עם זאת, אני שמח לבשר כאן, לתשומת לבם של חברי הכנסת צבן ובורג, שהתעניינו בנושא, שמקרב עשרת הדיינים שהתמנו לבתי-הדין האזוריים שירתו חמישה בצה"ל בתפקידים אחראיים ביותר, רכשו גם השכלה כללית, הם מעורים בנעשה במדינה — — —

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):
וחמישה לא?

השר לענייני דתות א"ח שאקי:

אמרתי חמישה, לא אמרתי ישיה. אבל זו הפעם הראשונה זה שנים רבות שהיה בכלל משקל לעניין הזה. אני עצמי ייחסתי לזה משקל, וביקשתי זאת גם מחברי, שמחתי שניתן משקל לעניין הזה. אנחנו מקווים שיתברר שמביאים בחשבון גם את המעורבות בחברה, את הפעילות למען החברה, את העשייה למען הכלל באותו תחום שכולנו רגילים לו. אני מקווה שדברים שעדיין ניתנים לתקון אכן יתוקנו בהדרגה.

אשר לסייגים לפרישה, אנחנו כמובן כדעה, שאם צריך לקבוע סייגים, הם ייקבעו בכללים ובתקנות, כפי שהדבר נעשה לגבי שופטים.

חבר הכנסת צבן, תקנות הדיון עומדות להתפרסם בקרוב. הרכ הראשי לישראל הרכ שפירא נתן את הסכמתו.

אברהם בורג (המערך):
מהר שלל חש בו.

השר לענייני דתות א"ח שאקי:

אני שמח לבשר, שזה יהיה ממש בקרוב מאוד. הפעם ה"בקרוב" הוא בקרוב ממש. אני בטוח שהתקנות הללו ישפרו את המצב הפרוצדורלי הקיים.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):
לא בקרוב. בזמן קריב.

השר לענייני דתות א"ח שאקי:

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, אני שמח שבסך-הכול המטרה של הצעת החוק נראית לחברי הכנסת, האחידות נראית רצויה, האחידות הזאת תעלה את הרמה, האחידות הזאת תאפשר פרישה של מי שפרישתם תיטיב עם המערכת. עם זאת, כדי שלא יהיה ניצול לרעה, חשוב מאוד שנושא הגמלה אכן יידון, שתוגש הצעה מגובשת בוועדת החוקה, חוק ומשפט, ואני מניח שאנחנו נתמוך בה בצורה זו או אחרת, וממילא יימצא העניין כולו בא על תיקונו.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):
לא התייחסת אל השיפור שחל בייצוג של הקואליציה עם כניסתו של חבר הכנסת קורפו.

הישיבה ננעלה בשעה 19:45.